

^HHMK. m.57/1, c HÜKMÜ ÇERÇEVESİNDE İHTİYARİ DAVA ARKADAŞLIĞININ MÜMKÜN OLDUĞU HALLER

Doç. Dr. Güray ERDÖNMEZ*

I. GİRİŞ

6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu yargılama hukuku kurallarında önemli değişiklikler yapmış ve Türk hukukuna yeni kurumlar kazandırmıştır. Bununla birlikte, kanun koyucu 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu zamanında edinilen birikimlerden yararlanmayı da ihmal etmemiş ve yeni bir yargılama sistemi öngörmek yerine mevcut hükümlerin aksayan yönlerini tespit etmek suretiyle ihtiyacı karşılamayan kurumların yenilenmesi yolunu tercih etmiştir¹. Bu bağlamda, ihtiyari dava arkadaşlığıyla ilgili getirilen değişiklikler de ağırlıklı olarak 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu döneminde doktrinde ileri sürülen görüşlere ve Yargıtay içtihatlarına paraleldir. Fakat, kanun koyucu HUMK. m.43, b.2 hükmüyle ilgili tartışmalara son vermek amacıyla ihtiyari dava arkadaşlığına müracaat edilebilecek halleri yeniden düzenlemiştir. Gerçekten, 1086 sayılı HUMK. m.43, b.2 hükmü uyarınca, “*Davanın, her biri hakkında aynı sebepten neşet etmesi*” halinde ihtiyari dava arkadaşlığı doğmakta iken, HMK. m.57/1, c hükmünde “*vakıaların ve hukuki sebeplerin aynı veya birbirine benzer olması*” halinde birden fazla kişinin birlikte dava açabileceği veya

---

^H Hakem incelemesinden geçmiştir.

* Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medenî Usûl ve İcra-İflâs Hukuku Anabilim Dalı Öğretim Üyesi

¹ Hukuk Muhakemeleri Kanunu Genel Gerekçesi (Hakan **Peçcanitez**/Hülya **Taş Korkmaz**/Nedim **Meriç**, Gerekçeli Hukuk Muhakemeleri Kanunu, Ankara 2014, s. 40 vd.)

birden fazla kişiye karşı birlikte dava açılabilmesi kabul edilmiştir. Ancak, anılan hükümle ilgili doktrinde yeni bir tartışmanın başladığı; Yargıtay'ın yeni tarihli kararlarında bu hükmü dar yorumladığı ve neticede HMK. m.57/1, c hükmüyle getirilen değişikliklerin tatbikatta geniş bir yer bulamadığı görülmektedir. İhtiyari dava arkadaşlığının bir taraftan yargılamanın usul ekonomisine uygun şekilde yürütülmesine, diğer taraftan da çelişkili kararlar verilmesinin önlenmesine hizmet ettiği göz önüne alınırsa, anılan Kanun değişikliğinin incelenmesinde fayda olduğu açıktır. Bu çalışmada önce Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu döneminde doktrinde ileri sürülen görüşler ve Yargıtay'ın konuyla ilgili içtihatları hakkında kısaca bilgi verilecek, akabinde ise HMK. m.57/1, c hükmünün uygulama alanı belirlenmeye gayret edilecektir.

II. 1086 SAYILI HUKUK USULÜ MUHADEMELERİ KANUNU DÖNEMİNDEKİ DURUM

1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununda ihtiyari dava arkadaşlığının doğduğu haller tahdidi olarak iki bent halinde sayılmıştı (HUMK. m.43). Bunlardan HUMK. m.43/1, b.1 hükmü "*Müddeiler veya müddealehyler arasında müddeabih olan hak veya borcun iştirak halinde bulunması veyahut müşterek bir muamele ile hepsinin lehine bir hak taahhüt edilmiş olması veya kendilerinin bu suretle taahhüt altına girmeleri*" ifadesini içermekte idi. Bu çalışmanın da konusunu teşkil eden HUMK. 43/1, b.2 hükmü ise : "*Davanın, her biri hakkında aynı sebepten neşet etmesi*" şeklinde idi. Doktrinde ağırlıklı olarak, HUMK. 43/1, b.2 hükmünde geçen "*davanın sebebi*" ifadesinin "*maddi vakıalar karışımı*" olarak anlaşılması gerektiği kabul ediliyordu. Birlikte açılan davalar aynı vakıalara ve hukuki sebeplere dayandığı takdirde ihtiyari dava arkadaşlığının doğacağı konusunda herhangi bir tereddüt yoktu². Buna karşılık, birlikte açılan davaların "*aynı vakıalara ve*

² Baki **Kuru**, Hukuk Muhakemeleri Usulü, İstanbul 2001, C.III, s. 3342; Saim **Üstündağ**, Medeni Yargılama Hukuku, İstanbul 2000, s. 300; Hakan **Pekcanitez/Oğuz Atalay**/Muhamet **Özekes**, Medeni Usul Hukuku, Ankara 2010, s. 212-213; Ömer Ulukapı, Medeni Usul Hukukunda Dava Arkadaşlığı, Konya 1991, s. 125; A. **Bayram**, Birlikte Dava Açılmasında Davaların Aynı Sebepten Doğmuş Olmasının Anlamı, Adalet Dergisi, 1977, S. 3-4, s. 282.

farklı hukuki sebeplere” dayandığı hallerde ihtiyari dava arkadaşlığının doğup doğmayacağı tartışmalı idi. Yargıtay çoğunlukta kalan kararlarında mezkûr hüküm dar yorumlamış ve sadece aynı vakıalara ve hukuki sebeplere dayanıldığı takdirde ihtiyari dava arkadaşlığının doğacağını kabul etmiştir³. Doktrinde ise, aksi yönde bir eğilim oluşmuş ve anılan hükmün yanlış tercüme edildiği; yargılamanın usul ekonomisine uygun şekilde yürütülebilmesi için sözü geçen hükmün geniş yorumlanması gerektiği; bu bağlamda, davaların aynı vakıalara ve fakat farklı hukuki sebeplere dayandığı hallerde de ihtiyari dava arkadaşlığının doğacağı savunulmuştur⁴.

Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu döneminde asıl tartışma, davanın birden fazla kişi hakkında benzer sebeplerden doğduğu hallerde ihtiyari dava arkadaşlığının doğup doğmayacağı noktasında toplanmıştır. Kanunda pozitif bir düzenleme olmamasına rağmen, doktrinde anılan durumda ihtiyari dava arkadaşlığının doğacağı görüşü hâkim olmuştur. Bu görüşü savunan yazarlar, bilhassa mehz Neuchâtel Usul Kanununun 37a maddesinin yanlış tercüme edildiğini; HUMK. m.43/1 hükmünde “aynı sebep” ifadesine yer verildiğine göre, kanun koyucunun aynı hususu HUMK. m.43/2’de tekrar düzenlemesinin bir anlamı olmadığını; HUMK. m.45/3 gereğince aynı sebep kavramına dâhil olmayan benzer nitelikteki davaların daha sona birleştirilebileceğini; dolayısıyla, davalardan biri hakkında verilecek hüküm diğerini etkileyecekse bu davalar arasında uzaktan da olsa bağlantı olduğu kabul edilerek ihtiyari dava arkadaşlığının doğması gerektiğini; yargılamanın usul ekonomisine uygun yürütülmesi ve çelişik hükümler verilmesinin önlenmesi için benzer sebeplerin varlığı halinde de ihtiyari dava arkadaşlığının doğmasının isabetli olacağını ileri sürmüşlerdir⁵. Yargıtay’ın konuyla ilgili içtiha-

³ Bu yönde bkz. **Ulukapı**, s. 126, dn. 505.

⁴ **Kuru**, Usul, C.III, s. 3342; **Üstündağ**, s. 300; **Ulukapı**, s. 125. HUMK. m.43/1, b.2’nin metninin yanlış tercüme edildiğini kabul etmekle birlikte, Kanunda açıkça ayniyet arandığı için benzer vakıalara dayanan davalarda ihtiyari dava arkadaşlığının gerçekleşmeyeceği yönünde bkz. Necip **Bilge**/Ergun **Önen**, Medeni Yargılama Hukuku Dersleri, Ankara 1978, s. 249.

⁵ Yavuz **Alangoya**, Medeni Usul Hukukunda Dava Ortaklığı (Tarafların Taahhüdü), İstanbul 1965 (Tıpkıbasım 1999), s. 84 vd.; **Kuru**, Usul, C.III, s. 3345 vd.; Yavuz **Alangoya**/Kamil **Yıldırım**/Nevhis **Deren-Yıldırım**, Medeni Usul Hukuku Esasları,

dının yeknesak olduğundan söz etmek mümkün değildir. Yargıtay kimi kararlarında “aynı sebep” ifadesini dar yorumlamış ve benzer vakıaların varlığı halinde birlikte dava açılmasına cevaz vermemiş⁶; buna karşılık, bazı kararlarında davaların benzer sebeplerden doğduğu hallerde de ihtiyari dava arkadaşlığının gerçekleşeceğini kabul etmiştir⁷. Özetle, HUMK.43/1, b.2’de “aynı sebep” ifadesine yer verilmesi benzer vakıalara dayanılan hallerde ihtiyari dava arkadaşlığının doğup doğmayacağı sorununu ortaya çıkarmış ve neticede ihtiyari dava arkadaşlığının uygulama alanını daraltmıştır.

III. HMK. m.57/1, c HÜKMÜ ÇERÇEVESİNDE İHTİYARI DAVA ARKADAŞLIĞININ MÜMKÜN OLDUĞU HALLER

A. Genel Olarak

6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununda ihtiyari dava arkadaşlığının mümkün olduğu haller düzenlenirken getirilen en önemli değişiklik, HUMK. 43/1, b.2 hükmündeki “aynı sebep” ifadesi terk edilerek “*vakıaların ve hukuki sebeplerin aynı veya birbirine benzer olması*” deyiminin kabulüdür (HMK. m.57/1, c). Böylece, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu’nun mehzasını teşkil eden Neuchatel Usul Kanununun 37a hükmüne paralel bir hüküm sevk edilmiştir. HMK. m.57/1, c hükmü çerçevesinde ihtiyari dava arkadaşlığının gerçekleşebileceği halleri 3 başlıkta toplamak mümkündür; bunlardan ilki, davaların temelini oluşturan vakıaların ve hukuki sebeplerin aynı olması, ikincisi vakıaların ve hukuki sebeplerin benzer olması, sonuncusu ise vakıaların aynı veya benzer hukuki sebeplerin farklı olmasıdır. Bu çalışmada, anılan ihtimallerin her biri ayrı ayrı incelenerek değerlendirilecektir. Hemen belirtmek gerekir ki, Hukuk Muhakemeleri Kanununun ihtiyari dava arkadaşlığının doğduğu halleri düzenleyen hükmü İsviçre Federal Usul Kanunuyla değil, Alman Usul Kanunu’yla paralellik arz etmektedir. O yüzden, bu hükmün ne şekilde anlaşılıp yorumlanacağı araştırılırken Alman doktrinindeki görüşleri ve mahkeme içtihatlarını incelemekte fayda

İstanbul 2009, s. 136; **Ulukapı**, s. 131; Baki **Kuru** /Ramazan **Arslan**/Ejder **Yılmaz**, Medeni Usul Hukuku, Ankara 2010, s. 519.

⁶ Örneğin bkz. **Kuru**, Usul, C.III, s. 3349, dn. 218 vd.

⁷ Bu yöndeki kararlar için bkz. **Kuru**, Usul, C.III, s. 3346, dn. 212 vd.

vardır. İsviçre Federal Usul Kanunu ile Avusturya Usul Kanunundaki düzenlemelere değinilmesi ise farklı ülkelerin konuya bakış açısının ortaya konulması bakımından önemlidir.

B. Davaların Temelini Oluşturan Vakıaların ve Hukuki Sebeplerin Aynı Olması

HMK. m.57/1, c hükmünde ihtiyari dava arkadaşlığının öngörüldüğü ilk hâl birlikte açılan davaların dayanağını oluşturan vakıa ve sebeplerin aynı olmasıdır. Yukarıda zikredildiği gibi bu hüküm Türk Hukuku bakımından yeni olmayıp, 1086 sayılı HUMK. 43/1, b.2’de birden fazla davanın aynı vakıaya ve hukuki sebebe dayandığı hallerde ihtiyari dava arkadaşlığının doğacağı kabul edilmekte idi. 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nda aynı ihtimal “*Davaların temelini oluşturan vakıaların ve hukuki sebeplerin aynı olması*” ifadesine yer verilerek yeniden düzenlemiştir. İhtiyari dava arkadaşlığı kurumunun temelinde usul ekonomisine uygun bir yargılama yapılması ve çelişik hükümler verilmesinin önlenmesi düşüncesinin olduğu göz önüne alındığında, aynı vakıalara ve hukuki sebeplere dayanan davaların birlikte görülmesi doğal karşılanmalıdır. Nitekim, doktrinde, aynı haksız fiil nedeniyle birden fazla kişiye karşı dava açılması halinde dava sebebi aynı olduğu için davalılar arasında HMK. m.57/1, c hükmü icabı ihtiyari dava arkadaşlığının doğacağı kabul edilmektedir⁸.

Yargıtay’ın da “aynı vakıaya ve hukuki sebebe” dayanan davaların birlikte açılabilmesine dair çok sayıda kararı vardır. Yargıtay bir kararında birden fazla pay sahibinin anonim şirket genel kurul kararının iptali için birlikte dava açabileceklerini kabul ederken⁹; bir başka kararında annenin çocuklarına karşı birlikte nafaka davası açabileceğine hükmetmiştir¹⁰. Hukuk

⁸ Hakan **Pekantez/Oğuz Atalay/Muhammet Özekes**, Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı, Ankara 2014, s. 198; Ejder **Yılmaz**, Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi, 2. Baskı, Ankara 2013, s. 588-589; **Kuru/Arslan/Yılmaz**, s. 482.

⁹ Yargıtay 23.Hukuk Dairesi 2011/4841 2012/2972 19.04.2012 (www.legalbank.net). Aynı yönde bkz. Bilge **Umar**, Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi, 2. Baskı, Ankara 2014, s. 218; **Kuru/Arslan/Yılmaz**, s. 482.

¹⁰ Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, 26.7.1977 tarih 5684/5811 sayılı karar (**Kuru**, Usul, C. III, s. 3344). Aynı yönde bkz. **Umar**, s. 218; **Kuru/Arslan/Yılmaz**, s. 482.

Muhakemeleri Kanunu yürürlüğe girdikten sonra da Yargıtay müstakar içtihadını devam ettirmiş; iş kazası nedeniyle açılan maddi ve manevi tazminat davasında mirasçılarının aynı vakiya ve hukuki sebebe dayandıklarını belirterek, davacılar arasında ihtiyari dava arkadaşlığının doğduğunu kabul etmiştir¹¹. Yargıtay bir başka kararında ise, miras bırakanın taşınmazlarını mal kaçırmak için sağlığında kızına devrettiği iddiasıyla açılan tapu iptali davasında, diğer mirasçılar arasında ihtiyari dava arkadaşlığı olduğunu kabul etmiştir¹². Yargıtay'ın kararına konu olan bir başka olayda ise, işçiler toplu iş sözleşmesi hükümleri gereğince alacak haklarının doğduğunu ileri sürerek aynı işverene karşı Toplu İş ve Grev Lokavt Kanununa göre talepte bulunmuşlardır. Yargıtay anılan olayda, üçyüzseksen davacının toplu iş sözleşmesinden kaynaklanan alacaklarının hüküm altına alınması için birlikte dava açabileceklerini kabul etmekle birlikte, çok sayıda ihtiyari dava arkadaşının birlikte dava açmasının yargılamanın sağlıklı şekilde yürütülmesini engelleyeceği hallerde incelemenin sağlıklı yürütülmesi bakımından davaların ayrılmasına karar verilebileceğine hükmetmiştir¹³.

¹¹ Yargıtay 21. Hukuk Dairesi E. 2013/21137 K. 2014/3560 T. 3.3.2014 (Kazancı İçtihat Bankası). Davacıların kişilik haklarına zarar verildiği gerekçesiyle birlikte açtıkları davalarda, davacılar arasında ihtiyari dava arkadaşlığının doğduğunu belirten Yargıtay kararları için bkz. Yargıtay 4. Hukuk Dairesi Esas Numarası: 2012/14214 Karar Numarası: 2012/17039 Karar Tarihi: 15.11.2012 (www.legalbank.net). Davacıların iş kazası nedeniyle maddi ve manevi tazminat talep ettikleri davalarda davacılar arasında ihtiyari dava arkadaşlığının gerçekleştiğini belirten bir başka karar için bkz. Yargıtay 21. Hukuk Dairesi Esas Numarası: 2011/4493 Karar Numarası: 2011/8480 Karar Tarihi: 24.10.2011 (www.legalbank.net).

¹² Yargıtay 1. Hukuk Dairesi Esas Numarası: 2012/1936 Karar Numarası: 2012/4248 Karar Tarihi: 12.04.2012 (www.legalbank.net).

¹³ Yargıtay 22. Hukuk Dairesi E. 2013/15676 K. 2013/15329 T. 24.6.2013 (Kazancı İçtihat Bankası). Yargıtay bir başka kararında da aynı vakiya dayanan davalarda ihtiyari dava arkadaşlığının doğacağını teyit etmiştir. Yargıtay'ın anılan kararı şu şekildedir : “*Davacı ve 7 arkadaşı davalı işveren aleyhine tek bir dava dilekçesi ile işe iade istemi ile dava açılmıştır. Mahkemece, davalı savunmasına itibar edilerek, davalı işverenin yeni işçi almadığı, personel fazlalığı olduğu ve ekonomik sıkıntı içinde olduğu, feshin geçerli nedene dayandığı gerekçesi ile davanın reddine karar verilmiştir. Davacıların iş sözleşmelerinin feshi sebebi aynı olup, aralarında ihtiyari dava arkadaşlığı olduğu açıktır...*” (Yargıtay 9. Hukuk Dairesi 6.3.2006 tarih 1999/5479; Ejder **Yılmaz**, Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi, Ankara 2013, s. 591).

Aynı vakıya ve hukuki sebebe dayanan davaların birlikte görüleceğini düzenleyen bu hükmün bir benzerine Alman Usul Kanununun 59. paragrafında da tesadüf edilmektedir. Anılan düzenlemede birden fazla kişinin aynı maddi vakıalar ve hukuki sebepler nedeniyle bir hakkın sahibi veya bir borcun mükellefi olduğu hallerde aralarında ihtiyari dava arkadaşlığının doğacağı kabul edilmiştir (dZPO§ 59). Alman doktrininde dava konusunun aynı sözleşme ilişkisine dayanmasının bu hükmün en sık uygulama alanını oluşturduğu; dava arkadaşlarının farklı edimleri yerine getirecek olmalarının bu sonucu değiştirmeyeceği belirtilmektedir¹⁴. Buna göre, aynı sözleşmeye taraf olan birden fazla kişiden talepte bulunulduğunda davalılar arasında ihtiyari dava arkadaşlığı doğacaktır¹⁵. Örneğin birden fazla yapı malikine karşı aynı inşaat sözleşmesine dayanarak açılan davada Kanundaki şartın gerçekleştiği kabul edilmektedir. Nitekim bir olayda, davacı, davalıların ortak bir inşaat sitesi kurmaya karar verdiklerini; davalılar arasında müteselsil borçluluk ilişkisi olmamakla birlikte Alman Usul Kanununun 59. paragrafı anlamında ihtiyari dava arkadaşlığı bulunduğunu; hukuki uyumsuzluğun büyük ölçüde aynı vakıa ve hukuki sebebe dayandığını; anılan durumda delillerin birlikte toplanmasının ve yargılama sonunda birlikte karar verilmesinin, ortak yargılama yapılmasındaki amaca uygun olduğunu belirtmiş; davaya bakan mahkeme de davacının talebini kabul etmiştir¹⁶. Buna muka-

¹⁴ Beck'scher Online Kommentar, Hrsg. **Vorwerk/Wolf**, 2014, (**Dressler**), § 59, Rdnr. 13; Thomas **Rauscher**/Peter **Wax**/Joachim **Wenzel**, Münchener Kommentar zur ZPO, 4. Auflage, 2013, (www.beck-online.beck.de), (**Schultes**), § 59 Rdnr. 9; Hans-Joachim **Musielak**, Zivilprozessordnung, ZPO mit Gerichtsverfassungsgesetz Kommentar 11. Auflage, 2013, (**Weth**), (www.beck-online.beck.de) § 59, 60 Rdnr. 9. Türk hukukunda ise, Hukuk Muhakemeleri Kanununda "ortak işlem" ifadesine yer verildiği için sözleşmeden kaynaklanan hak ve yükümlülükler HMK. m.57/1, b bendi çerçevesinde değerlendirilmektedir (**Kuru**, Usul, C.III, s. 3341; **Pekcanitez/Atalay/Özekes**, 14. Bası, s. 198; **Pekcanitez/Atalay/Özekes**, DersKitabı, s. 198; Umar, s. 217; Abdurrahim **Karlı**, Medeni Usul Hukuku, İstanbul 2014, s. 369; **Kuru/Arslan/Yılmaz**, s. 481).

¹⁵ Musielak, (**Weth**), § 60, Rdnr. 9, 34 civarı; Hanns **Prütting**/Markus **Gehrlein**, ZPO Kommentar, 2. Auflage, 2010, (**Gehrlein**), 59, 60, Rdnr. 7. Münchener Kommentar (**Schultes**), www.beck-online.beck.de, § 59 Rdnr. 9; Zöllner (**Vollkommer**), § 59, 60 Rdnr. 6.

¹⁶ BayObLG (1.ZS), *Beschluß* vom 10. 3. 1983 - Allg. Reg. 9/83. (Karar metni için bkz. www.beck-online.beck.de).

bil, Alman doktrininde davalar aynı vakıya ve fakat farklı hukuki sebebe dayandığı takdirde, Alman Usul Kanununun 59. paragrafı uyarınca ihtiyari dava arkadaşlığının doğmayacağı; zira, bu hükmün uygulanabilmesi için hem vakıaların hem de hukuki sebeplerin mutlaka aynı olması gerektiği belirtilmektedir¹⁷. Bu bağlamda, bir sözleşme gereğince kısmi alacaklı ya da borçlu olunması durumunda Kanunda aranan şart gerçekleşirken, birden fazla kişinin farklı türdeki sözleşmelere dayanmaları halinde anılan hükme müracaat edilemeyecektir. Alacaklının mirasçılarının gerek mirasın taksiminden önce gerekse mirasın taksiminden sonra açacakları davalarda mirasçılar arasında ihtiyari dava arkadaşlığı doğmaktadır¹⁸. Bunun gibi, aynı haksız fiile dayanarak açılan davalarda Alman Usul Kanununun 59. paragrafında öngörülen ayniyet şartının gerçekleştiği kabul edilmekte ve maddenin bilhassa trafik kazaları nedeniyle açılan davalarda gündeme geldiği belirtilmektedir. Buna göre birlikte zarar verenler¹⁹ veya bir haksız fiil nedeniyle birlikte zarar görenler ihtiyari dava arkadaşı konumundadırlar. Birden fazla kişinin aynı haksız fiile dayanan tazminat talepleri veya birden fazla kişiye karşı aynı haksız fiile istinaden yöneltilen talepler bu kapsamdadır²⁰. Haksız fiilden kaynaklanan davalarda davalılardan farklı tutarlarda tazminat talep edilmesi ihtiyari dava arkadaşlığının doğmasına engel olmaz. Çünkü, ihtiyari dava arkadaşlarına yöneltilen talebin aynı olması zorunlu değildir²¹. Ortaklığın verdiği kararın iptali için açılan davada pay sahipleri arasındaki dava arkadaşlığı bu hükmün uygulamasına bir başka örnektir. Bunun gibi, alacaklının birden çok halefi arasında da ihtiyari dava arkadaşlığı mevcuttur. Bu kişiler alacaklıya farklı hukuki işlemler nedeniyle halef olabilecekleri gibi, kısmen

¹⁷ Prütting/Gehrlein, (**Gehrlein**), § 59, 60, Rdnr. 7; Musielak (**Weth**), § 60 Rdnr. 9; Ingo **Saenger**, Zivilprozessordnung, 5. Auflage 2013, (Ralf **Bendtsen**), (www.beck-online.beck.de), (Ralf **Bendtsen**), § 60 Rdnr. 8; MünchenerKommentar, (**Schultes**), § 59 Rdnr. 9; Stein/Jonas, (Reinhard **Bork**), § 59, Rdnr. 4.

¹⁸ Stein/Jonas, (Reinhard **Bork**), § 59, Rdnr. 4.

¹⁹ Türk hukuku bakımından aynı yönde bkz. **Kuru**, Usul, C.III, s. 3344; **Pekcanitez/Atalay/Özekes**, 14. Bası, s. 325.

²⁰ Musielak, (**Weth**), § 60, Rdnr. 8, 9, 36 civarı; MünchenerKommentarzur ZPO, 4. Auflage, 2013, (**Schultes**), § 59 Rdnr. 9; F. **Stein/M. Jonas**, ZPO Kommentarzur Zivilprozessordnung, Band.2, Tübingen 2005, (Reinhard **Bork**), § 61, Rdnr. 3.

²¹ Beck'scher Online Kommentar, (**Dressler**), § 59 Rdnr. 13.

bir hukuki işlem kısmen ise miras yoluyla alacaklı sıfatını kazanmış olabilirler²². Annenin ve evlilik birliği dışında dünyaya gelen çocuğun birlikte babaya karşı ileri sürdükleri talepleri konu alan davada ise, davacılar arasında ihtiyari dava arkadaşlığı mevcuttur²³.

İsviçre hukukunda ise, “vakıaların ve hukuki sebeplerin aynı olması” halinde ihtiyari dava arkadaşlığının doğacağını öngören açık bir kanun hükmü yoktur. İsviçre Federal Usul Kanununun 71. maddesinde “benzer vakıa veya hukuki sebeplerin varlığı halinde” birden fazla kişinin birlikte dava açabileceği veya aleyhlerinde birlikte dava açılabilmesi belirtilmekle yetinilmiştir. İsviçre doktrininde, maddi anlamda (gerçek) ve şekli anlamda (gerekli olmayan) ihtiyari dava arkadaşlığı olmak üzere ikili bir ayırım yapılmakta; dava arkadaşlarının ileri sürdükleri taleplerin aynı hukuki ilişkiye dayandığı hallerde maddi (gerçek) anlamda ihtiyari dava arkadaşlığının; buna mukabil, dava arkadaşlarının taleplerinin aynı veya benzer vakıa ve hukuki sebeplere dayandığı hallerde ise şekli (gerçek olmayan) anlamda ihtiyari dava arkadaşlığının doğduğu; İsviçre Federal Usul Kanununun her iki tür dava arkadaşlığına da imkân tanıdığı (sZPO.m.71); ancak birlikte açılan davalarda ileri sürülen taleplerin içerikleri arasında bağlantı olması gerektiği belirtilmektedir²⁴. Bu bağlamda, birden fazla kişinin müşterek bir hakkın sahibi veya bir borcun yükümlüsü olduğu veya tarafların sahip oldukları hakların veya üstlendikleri yükümlülüklerin benzer bir temele dayandığı hallerde ihtiyari dava arkadaşlığının gerçekleşeceği kabul edilmekte; bu

²² Stein/Jonas, (Reinhard **Bork**), § 59, Rdnr. 4.

²³ Beck'scherOnline Kommentar, (**Dressler**), § 59, Rdnr. 13; Prütting/Gehrlein, (**Gehrlein**), § 59, 60, Rdnr. 7; Münchener Kommentar, (**Schultes**), § 59 Rdnr. 9. Bu ihtimalde, anne ve çocuğun dayandıkları hukuki sebepler aynı olmamakla birlikte, anılan davalar büyük ölçüde benzer fiili ve hukuki sebeplere dayanmaktadır. Stein/Jonas, (Reinhard **Bork**), § 60, Rdnr. 3; Richard **Zöller**, Zivilprozessordnung, Köln 2007, (**Vollkommer**), § 59, 60Rdnr. 7. Türk hukuku bakımından aynı yönde bkz. **Pekcanitez/Atalay/Özekes**, 14. Bası, s. 221; **Kuru**, Usul, C.III, s. 3344.

²⁴ **Berner Kommentar**, Schweizerische Zivilprozessordnung, Art. 1-352 und Art. 400-406 ZPO, Bern, 2013, (Balz **Gross**/Roger **Zuber**), Art. 71, Rdnr. 5; Adrian **Stachelin**/Daniel **Stachelin**/Pascal **Grolimund**, Zivilprozessrecht, Zürich Basel Genf 2013, s. 193; Karl **Spühler**/Luca **Tenchio**/Dominik **Infanger**, Basler Kommentar, Schweizerische Zivilprozessordnung, 2. Auflage, Basel 2013, (Peter **Ruggle**), Art. 71, Rdnr. 4.

duruma müşterek mülkiyet ilişkisi, müteselsil alacak veya borç ilişkisi ile birden fazla kişiye zarar veren bir haksız fiilin varlığı örnek olarak gösterilmektedir²⁵. Dolayısıyla, İsviçre hukukunda da birlikte açılan davaların dayandıkları vakıaların ve hukuki sebeplerin aynı olduğu hallerde ihtiyari dava arkadaşlığının doğacağı kabul edilmektedir.

Avusturya hukukundaki durum İsviçre hukukuna benzemektedir. Avusturya Usul Kanununda “vakıaların ve hukuki sebeplerin aynı olması” halinde ihtiyari dava arkadaşlığının doğacağını düzenleyen açık bir kanun hükmü yoktur. Ancak, Avusturya doktrininde maddi ve şekli anlamda ihtiyari dava arkadaşlığı ayırımı yapılmakta; uyuşmazlığın konusunu oluşturan taleplerin benzer vakıalara dayanması halinde şekli anlamda ihtiyari dava arkadaşlığının doğacağı, birden fazla kişi aynı vakıa sebebiyle hak sahibi veya bir borcun mükellefi olduğunda ise maddi anlamda dava arkadaşlığının gerçekleşeceği kabul edilmektedir²⁶. Buna göre, bütün dava arkadaşları için müşterek hak veya borç doğuran bir olayın varlığı halinde, aynı vakıaya dayanan ihtiyari dava arkadaşlığından söz etmek mümkündür. Doktrinde, birden fazla kişinin aynı trafik kazasına sebebiyet vermesi veya aynı trafik kazası nedeniyle birden fazla kişinin zarara uğraması halinde maddi (gerçek) anlamda ihtiyari dava arkadaşlığının doğacağı kabul edilmektedir²⁷. Bunun gibi, mal birliğini benimsemiş eşlerin ortak borç ve alacakları hakkında açılan davalarda da maddi anlamda (gerçek) dava arkadaşlığının doğduğu kabul edilmektedir²⁸. Birden fazla kambiyo borçlusuna karşı açılan davada maddi (gerçek) anlamda dava arkadaşlığı mevcuttur²⁹. Yukarıda verilen

²⁵ Alexander **Brunner**/Dominik **Gasser**/Ivo **Schwander**, ZPO Schweizerische Zivilprozessordnung Kommentar, Zürich/St. Gallen, 2011, (Eva **Borla-Geier**), Art. 71, Rdnr. 13-14.

²⁶ Walter H. **Rechberger**/Daphne-Ariane **Simotta**, Grundrissdesösterreichischen Zivilprozessrechts, Wien 2010, s. 168 vd. Diğer ihtimaller ise, birden fazla kişinin dava konusu üzerinde ortak olması (miras ortaklığı, elbirliğiyle mülkiyet hali gibi) ve birden fazla kişinin müteselsilen hak sahibi veya borçlu olması halidir (öZPO 11/1).

²⁷ H. W. **Fasching**, H. W.: Kommentarzu den Zivilprozessgesetzen, 2. Band, 1. Teilband, Wien 2002, (**Schubert**), § 11, Rdnr. 6, 10, 11; Walter H. **Rechberger**, Grundrissdesösterreichischen zivilprozessrechts; erkenntnisverfahren, Wien 2003, Rdnr. 196; **Rechberger/Simotta**, s. 168.

²⁸ Fasching, (**Schubert**), § 11, Rdnr. 10.

²⁹ **Rechberger/Simotta**, s. 168.

örnekler Avusturya hukukunda da aynı vakıya ve hukuki sebebe dayanan hallerde ihtiyari dava arkadaşlığının gerçekleştiğini göstermektedir.

Görüldüğü gibi, birlikte açılan davaların dayandığı vakıaların ve hukuki sebeplerin aynı olması yukarıda zikredilen ülkelerin tamamında ihtiyari dava arkadaşlığının doğması için yeterli kabul edilmektedir. Bunlardan Alman Usul Kanununun 59. paragrafı Türk hukukundaki düzenlemeye çok benzer bir hüküm içermektedir. Her ne kadar İsviçre ve Avusturya Usul Kanunlarında bu yönde açık bir hüküm yok ise de anılan ülkelerin doktrinlerinde ileri sürülen görüşler ve mahkemelerince verilen kararlar Türk hukukuyla paraleldir. O itibarla, HMK. m.57/1, c hükmünde yer alan “aynı vakıya ve hukuki sebeplerin” varlığı halinde ihtiyari dava arkadaşlığının doğacağını öngören hükmün, Alman, İsviçre ve Avusturya hukukuyla paralellik arz ettiği söylenebilir.

C. Davaların Temelini Oluşturan Vakılardan veya Hukuki Sebeplerden Birinin Farklı Olması

HMK. m.57/1, c hükmü incelendiğinde, birlikte açılan davalarda dayanan vakıaların aynı (veya benzer) hukuki sebeplerin farklı olduğu” veya “vakıaların farklı hukuki sebeplerin aynı (veya benzer) olduğu” durumda ihtiyari dava arkadaşlığının doğup doğmayacağı sorusu akla gelebilir. Anılan ihtimaller bünyesinde farklı unsurları barındırdığı ve farklı sonuçlara ulaşılmasına neden olabileceği için ayrı ayrı incelenmelidir.

1. Davaların Temelini Oluşturan Vakıaların Aynı (veya Benzer) Hukuki Sebeplerin İse Farklı Olması

Birlikte açılan davalar aynı (veya benzer) vakıalara ve farklı hukuki sebeplere dayandığı takdirde ihtiyari dava arkadaşlığının doğup doğmayacağı 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu zamanında tartışma konusu olmuştur. HUMK. 43/1, b.2 bu konuda açık bir düzenleme içermemesine rağmen, doktrinde usul ekonomisine uygun davranılması, çelişik hükümlerin önüne geçilmesi ve tahkikatın kolaylaştırılması için anılan durumda ihtiyari dava arkadaşlığının doğması gerektiği savunulmuştur³⁰.

³⁰ Kuru, Usul, C.III, s. 3342; Üstündağ, s. 300; Pekcanitez/Atalay/Özekes, 14. Bası, s. 325; Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 482; Mustafa Reşit Belgesay, Hukuk Usulü Muhake-

Yargıtay da meseleye olumlu yaklaşmış ve muhtelif kararlarında aynı vakialara ve farklı hukuki sebeplere dayanarak birden fazla kişiye karşı birlikte dava açılabilmesine hükmetmiştir³¹. 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununda her ne kadar ihtiyari dava arkadaşlığının doğacağı haller yeniden düzenlenmişse de, bu tartışma yeniden gündeme gelmiştir. Doktrinde HMK. m.57/1, c hükmünde “ve” bağlacına yer verildiği için ihtiyari dava arkadaşlığının gerçekleşebileceği hallerin sınırlandırıldığı; trafik kazasını yapan kişi ile aynı aracı sigorta eden sigorta şirketine karşı birlikte dava açmak istendiğinde, vakıaların aynı ve fakat davalıların sorumluluğunun dayanağını teşkil eden hukuki sebeplerin farklı olduğu; HMK. m.57/1, c hükmünde yer alan “ve” bağlacının “veya”, “yahut”, “ya da” bağlaçlarından biriyle değiştirilmesi gerektiği; anılan bendin “*vakıaların farklı hukuki sebeplerin aynı*” ve “*vakıaların aynı hukuki sebeplerin farklı olduğu*” durumları kapsamadığı ileri sürülmüştür³². Bu görüşün kabulü halinde, HMK. m.57/1, c hükmü çerçevesinde sadece vakıaların ve hukuki sebeplerin aynı veya benzer olduğu durumlarda ihtiyari dava arkadaşlığı mümkün olabilecektir. Aksi görüşteki yazarlar ise, aynı vakıalara ve fakat farklı hukuki sebeplere dayanarak açılan davalarında HMK. m.57/1, c hükmü içinde düşünülmesi gerektiğini ve sebep birliğinin dar anlaşılması icap ettiğini savunmuşlardır³³. Hemen belirtmek gerekir ki, Kanunda “aynı veya benzer” ifadesine yer verildiği için burada iki farklı ihtimalden söz edilebilir. Bunlardan ilki, birlikte açılan davaların dayandıkları vakıaların aynı hukuki sebeplerin farklı olması; ikincisi ise, davaların dayandıkları vakıaların benzer hukuki sebeplerin farklı olmasıdır. Bu başlık altında ulaşılan sonuçlar her iki ihtimali de kapsamaktadır. Ancak, bundan önce Türk medeni usul hukuku üzerinde etkileri olan ülkelerin usul kanunlarının anılan meseleye nasıl yaklaştıklarına kısaca değinmekte fayda vardır.

Bu bağlamda, ilk olarak Hukuk Muhakemeleri Kanununun hazırlık çalışmaları sırasında da göz önünde bulundurulmuş İsviçre hukukuna değinile-

---

meleri Kanunu Şerhi, İstanbul 1939, s. 136; **Ulukapı**, s. 128-129. Aksi yönde bkz. **Postacıoğlu**, Usul, s. 286 vd.

³¹ Yargıtay’ın bu yöndeki kararları için bkz. **Kuru**, Usul, C.III, s. 3342-3343.

³² **Karlı**, s. 368.

³³ **Pekcanitez/Atalay/Özekes**, 14. Bası, s. 267; **Umar**, s. 218; **Kuru/Arslan/Yılmaz**, s. 482.

bilir. İsviçre Federal Usul Kanununun 71. maddesinde “benzer vakia veya hukuki sebeplerin varlığı halinde” ihtiyari dava arkadaşlığının doğacağı kabul edilmiştir. Buna göre, birden fazla davanın birlikte açılabilmesi için vakıaların aynı olması yeterli olup, hukuki sebeplerin örtüşmesine gerek yoktur. O yüzden, Türk doktrinindeki mezkûr tartışma İsviçre hukukunda gündeme gelmemektedir. Nitekim, doktrinde birden fazla kişinin aynı zarar nedeniyle birbiriyle yarışan, farklı hukuki sebeplere dayanarak sorumlu olduğu hallerde ihtiyari dava arkadaşlığının doğacağı kabul edilmektedir³⁴. Avusturya Usul Kanununda da “vakıaların ve hukuki sebeplerin aynı olması” halinde ihtiyari dava arkadaşlığının doğacağını öngören açık bir hüküm yoktur. Ancak, dava sebeplerinin benzer olması ihtiyari dava arkadaşlığının doğması için tek başına yeterli kabul edildiğinden (özPO§ 11), mezkûr sorun Avusturya hukukunda da gündeme gelmeyecektir. Buna mukabil, Alman Usul Kanununda “vakıaların ve hukuki sebeplerin aynı veya benzer olması halinde” ihtiyari dava arkadaşlığının doğacağı kabul edildiği için, aynı vakılara ve farklı hukuki sebeplere dayanılan hallerde ihtiyari dava arkadaşlığının doğup doğmayacağı sorusu gündeme gelmektedir. Alman doktrininde bu soruya olumlu cevap verilmekte ve Alman Usul Kanununun 60. paragrafı uyarınca vakıalar aynı veya benzer ise, birlikte açılan davalarda farklı hukuki sebeplere dayanılsa bile ihtiyari dava arkadaşlığının doğacağı kabul edilmektedir³⁵.

Kanaatimizce, bu mesele hakkında görüş bildirirken ihtiyari dava arkadaşlığı kurumunun sevk ediliş amacı dikkate alınmalıdır. İhtiyari dava arkadaşlığı hukuken birbirinden bağımsız ancak konu bakımından aralarında bağlantı bulunan davaların ortak bir yargılama çatısı altında bir araya getirilmelerini sağlamaktadır³⁶. Böylece, aynı dava malzemesi birden fazla davanın konusunu teşkil edebilecek iken tek bir yargılamada ele alınmakta; bu suretle, usul ekonomisine uygun hareket edilmekte, ihtilafli konular daha isabetli şekilde karara bağlanmakta, yargılama masraflarından tasarruf edilmekte ve hukuki güvenliğin artırılmasına katkıda bulunmaktadır. Dava

³⁴ Basler Kommentar (Peter **Ruggle**), Art. 71.

³⁵ Stein/Jonas, (Reinhard **Bork**), s. 140.

³⁶ Paul **Oberhammer**, (Herausgeber): Schweizerische Zivilprozessordnung, Basel 2010, (Tanja **Domej**), § 71, Rdnr. 1.

arkadaşlığının temelinde sadece usul ekonomisi ilkesi olmayıp, yargılamanın yürütülmesini sadeleştirme ve kolaylaştırma amacı da vardır³⁷. Dava arkadaşlığı kurumu sevk edilmese idi, birden fazla kişinin davacı veya davalı olduğu hallerde çok sayıda dava açılması gerekecekti. Birbiriyle bağlantılı birden çok davanın ayrı ayrı görülmesinin yargılama hukuku bakımından olumsuz sonuçlar doğuracağı ise aşikârdır. Bir kere, birbirinden bağımsız yargılama yapılması aynı dava malzemesinin her davada ayrı ayrı incelenmesini ve delillerin her defasında yeniden toplanmasını gerektirir. Bunun yanında, ayrı görülen davaların sonunda birbirine aykırı hükümler tesis edilebileceği gibi yargılama masrafları da gereksiz yere artacaktır. O yüzden, dava malzemesini birlikte incelemek ve yargılama masraflarından tasarruf etmek için dava arkadaşlığı kurumu sevk edilmiş, bu sayede maddi vakıalar ve hukuki sebepler yönünden birbiriyle bağlantısı olan bağımsız usuli ilişkilerin bir dava çatısı altında birleştirilmesi sağlanmıştır³⁸. İhtiyari dava arkadaşlığı kurumunun sevk edilmesindeki bu sebepler, aralarında irtibat olan davaların mümkün olduğunca birlikte görülmesi gerektiğine işaret etmektedir. Bu bağlamda, birlikte açılan davaların temelini oluşturan vakıaların aynı veya benzer olduğu hallerde, salt hukuki sebeplerin farklı olması bu davalar arasındaki irtibatı ortadan kaldırmayacaktır.

Öte yandan, Hukuk Muhakemeleri Kanununun davaların birleştirilmesine ilişkin hükümleri de aynı vakiaya ve fakat farklı hukuki sebebe dayanan davalarda ihtiyari dava arkadaşlığının doğacağına işaret etmektedir. Gerçekten, HMK. m.166/4 hükmünde ayrı açılan davaların ne zaman birleştirileceği hususunda iki kritere yer verilmiştir. Kanun koyucu bir taraftan HMK. m.57/1, c hükmünü teyit eden bir hüküm sevk ederek “*davaların aynı veya birbirine benzer sebeplerden doğması*” halinde davaların birleştirileceğini kabul ederken, diğer taraftan “*biri hakkında verilecek hükmün diğerini etkileyecek nitelikte bulunması durumunda*” davaların birleştirilebileceğini öngörmüştür. Bu kriterlerden ilki HMK. m.57/1, c hükmünü teyit etmektedir. Diğer kriter ise, ayrı açılan davalardan birisi hakkında verilecek hükmün diğerini etkileyeceği hallerde davaların birleştirilmesini öngörmek-

³⁷ Münchener Kommentar, (Schultes), § 59 Rdnr. 1; Basler Kommentar (Peter Ruggle), Art. 71, Rdnr. 4; Aynı yönde bkz. Umar, s. 218; Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 483.

³⁸ Prütting/Gehrlein, (Gehrlein), § 59, 60, Rdnr. 1; Oberhammer, (Tanja Domej), § 71, Rdnr. 1.

tedir. Böylece, HMK. m.57/1, c kapsamına girmese bile aralarında irtibat olan bütün davaların birleştirilebileceği kabul edilmiştir. Buna göre, aynı vakıaya ve farklı hukuki sebebe dayanan davalar birlikte açılmasa bile, bu davaların yargılama sırasında birleştirilmeleri mümkündür. Örneğin, aynı olay nedeniyle haksız fiil hükümlerine göre sorumlu olan kişiye ve sigorta şirketine karşı ayrı davalar açılrsa bile bu davaların sonradan birleştirilmesi mümkündür. Çünkü, anılan davalar arasında HMK. m.166/4 hükmünde zikredilen türden bir irtibat vardır. Buna göre, sonradan birleştirilmeleri mümkün olan davaların baştan birlikte açılmalarına da engel olunmamalıdır. Diğer yandan, kanun koyucunun yargılamanın usul ekonomisine uygun yürütülmesi ve çelişkili kararlar verilmesinin önlenmesi düşüncesiyle davaların birleştirilmesi kurumunun uygulama alanının genişletildiği göz önüne alınırsa (HMK. m.166/4), aynı vakalara ve farklı hukuki sebeplere dayanan davaların birlikte açabileceğinin kabulü kanunun genel sistematığına da uygun olacaktır.

Öte yandan, ihtiyari dava arkadaşlığı kurumundan beklenen faydanın elde edilmesi esas itibarıyla davaların temelini oluşturan vakıaların aynı veya benzer olmasına bağlıdır. Birbirinden tamamen bağımsız vakıalara dayanan davaların birlikte görülmesinde hiçbir hukuki (ve dolayısıyla usuli) menfaat yoktur. Buna karşılık, davaların dayandıkları hukuki sebeplerin aynı (veya benzer) olup olmaması ihtiyari dava arkadaşlığının mevcudiyeti bakımından tek başına belirleyici değildir. Gerçekten, hukuki sebepler aynı olsa bile, aynı veya benzer vakıalara dayanmayan birden çok davanın birlikte görülmesinde hiçbir hukuki menfaat yoktur. Birlikte açılan davaların dayandıkları vakıalar aynı veya benzer olduğunda ise, hukuki sebeplerin farklı olması yargılamanın yürütülmesine doğrudan etki etmez. Zira, farklı hükümlere dayansalar bile, birlikte açılan davaların dayandıkları koşul vakıaların aynı veya benzer olması gerektiği için (HMK. m.57/1, c), mahkeme tahkikatı aynı (veya benzer) vakıalar üzerinden yürütecek ve altlama faaliyetini de o vakıaları dikkate alarak yapacaktır. Vakıalar arasındaki bu irtibat ise mahkemenin tahkikatı müşterek dava malzemesi üzerinden yürütmesini sağlamaya yeterli olacaktır. Dolayısıyla, salt hukuki sebeplerin farklı olması tahkikat işlemlerinin yürütülmesini olumsuz yönde etkilememektedir. Kaldı ki, farklı hukuki sebeplere dayanan davaların birlikte görülmesi yargılamanın gidişatını olumsuz şekilde etkilediği takdirde, davaya bakan mahkemenin her zaman dava-

ların ayrılmasına karar vermesi mümkündür³⁹. Bütün bu nedenlerle, HMK. m.57/1, c hükmündeki “benzer vakıa ve hukuki sebepler” ifadesinin “benzer vakıa ve farklı hukuki sebeplere” dayanarak açılan davaları da kapsadığı ve anılan durumda ihtiyari dava arkadaşlığının doğacağı kanaatindeyiz.

Yargıtay da 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu yürürlükte iken verdiği kararlarda vakıaların aynı ancak hukuki sebeplerin farklı olduğu durumlarda ihtiyari dava arkadaşlığının doğacağını kabul etmiş; örneğin, aynı trafik kazası nedeniyle sözleşmeye ve haksız fiil hükümlerine göre sorumlu olanlara birlikte dava açılacağına hükmetmiştir⁴⁰. Yargıtay 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu yürürlüğe girdikten sonra ise bu konuda bazı kararlarında olumlu bazı kararlarında ise olumsuz görüş bildirmiştir. Yargıtay konuyla ilgili bir kararında : “... Davanın, birden fazla kişi hakkında aynı veya benzer sebepten doğması haline gelince; aynı sebepten maksat, yalnız hukuki sebep olmayıp, bir olaya, yani aynı vakıaya ve fakat farklı hukuki sebeplere dayanılarak da birden fazla kişinin dava açması veya dava edilmesi olanaklıdır. Örneğin, sebepsiz iktisap hükümlerine göre sorumlu olan kişilere karşı ve haksız fiili birlikte işleyen kişilere karşı birlikte dava açılabilir. Burada da ihtiyari dava arkadaşlığı söz konusudur...” demek suretiyle vakıaların aynı hukuki sebeplerin farklı olduğu durumlarda ihtiyari dava arkadaşlığının doğacağını açıkça belirtmiştir⁴¹. Yargıtay’ın bir başka kararına konu olayda, iş kazası geçiren işçinin mirasçıları işverene ve taşeronu karşı birlikte dava açarak miras bırakanın ölümü nedeniyle uğradıkları zararın tazminini istemişlerdir. Yargıtay, anılan olayda miras bırakan ile işveren arasındaki ilişkinin istisna akdine, buna karşılık miras bırakan ile taşeron şirket arasındaki ilişkinin hizmet akdine dayandığını vurgulamakla birlikte, bu durumu davalılar arasında ihtiyari dava arkadaşlığının doğmasına engel görmemiştir⁴².

³⁹ **Kuru**, Usul, C.III, s. 3401 vd.; **Pekcanitez/Atalay/Özekes**, 14. Bası, s. 639; **Karslı**, s. 725; **Üstündağ**, s. 360; **Kuru/Arslan/Yılmaz**, s. 488.

⁴⁰ Yargıtay TD’nin 18.9.1962 tarihli kararı (**Kuru**, Usul, C.III, s. 3343, dn. 198).

⁴¹ Yargıtay 10. Hukuk Dairesi E.2013/12317 K. 2013/17764 T. 30.9.2013 (Kazancı İçtihat Bankası).

⁴² Yargıtay’ın söz konusu kararındaki : “... Eldeki dava, iş kazası nedeniyle davalı işveren ile birlikte genel hükümlere göre sorumlu bulunduğu iddia edilen davalı İ. İ.’ye karşı birlikte açılmış olup, davalılar arasında ihtiyari dava arkadaşlığı bulunmaktadır...”

Buna karşılık, Yargıtay'ın vakıaların aynı ve fakat hukuki sebeplerin farklı olduğu durumlarda ihtiyari dava arkadaşlığının gerçekleşmeyeceğini kabul eden kararları da yok değildir. Yargıtay bir kararında, işçinin maddi ve manevi tazminat talebinin tahsili için işverene karşı açtığı davayla, aynı iş kazası nedeniyle Sosyal Güvenlik Kurumu'nun işverene yönelttiği sürekli iş göremezlik ödeneğinin iadesine ilişkin davanın birlikte görülemeyeceğine hükmetmiştir. Yargıtay'ın anılan kararı şöyledir : "...Yapılan açıklamalar ışığında somut olay değerlendirildiğinde; davacılar arasında zorunlu dava arkadaşlığı şartları bulunmadığı gibi, H.M.K. nın 57. maddesinde belirtilen ihtiyari dava arkadaşlığı şartlarının da bulunmadığı açık olup, iş kazası sonucu maddi ve manevi tazminat istemine yönelik açılan davalarla Kurumun rücu tazminatı istemine yönelik açtığı davaların temyiz incelemesinin de Yargıtay'ın farklı Dairelerinde yapılması karşısında, yargılamanın sağlıklı olarak yürütülebilmesi ve uyuşmazlığın kolaylıkla çözüme ulaştırılabilmesi için davacılar tarafından açılan davaların ayrılarak karar verilmesi gerekir..."⁴³. Yargıtay'ın bu olayda HMK.m.57/1, c hükmünü lafzî yorumlayarak ihtiyari dava arkadaşlığının koşullarının bulunmadığı sonucuna ulaştığı anlaşılmaktadır. Somut olayda, her ne kadar ayrı açılan davaların sonradan birleştirilmesi talep edilmişse de, Yargıtay'ın davacılar arasında ihtiyari dava arkadaşlığının bulunmadığını belirtmesi önemlidir. Anılan olayda, davacı işçinin tazminat talebinin dayanağını iş kazası oluşturmaktadır. Ancak, Sosyal Güvenlik Kurumu'nun işverene karşı açtığı rücu davasının da işçinin açtığı tazminat davasıyla bağlantılı olduğu açıktır. Çünkü, gerek işçinin gerekse SGK'nın açtığı davanın temelinde işçinin uğradığı iş kazası ve bu kazanın meydana gelmesinde işverenin kusurlu olup olmadığı bulunmaktadır. Her ne kadar davacı işçi talebini İş Kanununa diğer davacı SGK ise Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununa dayandırmakta ise de, yukarıda zikredildiği gibi vakıaların aynı hukuki sebeplerin

---

İhtiyari dava arkadaşlığı durumunda, davalılardan biri hakkındaki dava genel mahkemenin, diğeri hakkındaki dava özel bir mahkemenin görevine giriyorsa, özel nitelikteki mahkemede davanın görülmesi gereklidir..." ifadeleri bu durumu yansıtmaktadır. Yargıtay 21. Hukuk Dairesi Esas Numarası: 2013/1188 Karar Numarası: 2013/7623 Karar Tarihi: 16.04.2013 (Kazancı İçtihat Bankası).

⁴³ Yargıtay 10. Hukuk Dairesi E. 2013/12317 K. 2013/17764 T. 30.09.2013 (Kazancı İçtihat Bankası).

farklı olduğu hallerde de ihtiyari dava arkadaşlığı doğmaktadır. Kaldı ki, her iki davanın tahkikat safhasının müşterek yürütüleceği; tahkikat aşamasında iş kazasının meydana gelmesinde işçinin kusurlu olup olmadığı ve işverenin gerekli önlemleri alıp almadığının tartışılacağı; bu bağlamda, her iki davada da keşif yapılacağı ve bilirkişi incelemesine başvurulacağı açıktır. Ayrıca, anılan davalardan birinde verilen karar diğeri için delil teşkil edecek ve diğeri davada verilen hükmü etkileyebilecektir. Nitekim, Yargıtay bir kararında : *“Dava, rücu tazminat istemine ilişkindir. Dava ve Karar: Dava, rücu tazminat istemine ilişkindir. 506 sayılı Yasanın 26. maddesinde düzenlenmiş bulunan rücu davaları, sigortalının alacağından bağımsız, kanundan doğan basit rücu hakkına dayalı olup; sigortalı veya hak sahipleri tarafından tazmin sorumluları aleyhine açılan tazminat davalarında alınan kusur tespiti ile ilişkin bilirkişi raporuyla ulaşılan sonuçlar, rücu davasında bağlayıcı nitelikte bulunmamakta; 506 sayılı Yasanın 26. Maddesi çerçevesinde, işçi sağlığı ve iş güvenliği kuralları yönünden ayrıntılı irdeleme içermesi halinde, güçlü delil olarak kabul edilebilmektedir. (Hukuk Genel Kurulu 27.01.2010 tarih 2010/10-10 Esas, 2010/14 Karar sayılı Kararı) Ancak, Mahkemece her hangi bir kusur raporu aldirılmaksızın sigortalının açtığı ve henüz kesinleşmeyen tazminat davasında aldirılan kusur raporu esas alınarak karar verilmiş olması isabetsiz bulunmuştur...”*⁴⁴ demek suretiyle, SGK'nun işverene karşı açtığı rücu davasında alınan bilirkişi raporunun, işçinin işverene karşı açtığı tazminat davasında kullanılabileceğini belirtmiştir. Bütün bu veriler karşısında, işçi tarafından açılan tazminat davası ile SGK tarafından açılan sürekli iş göremezlik ödeneğinin iadesine ilişkin davanın talep sonuçları arasında bağlantı olduğu aşikâr olup, bu davaların birlikte görülmesi usul ekonomisine uygun olduğu gibi; çelişkili hükümler verilmesini de önleyecektir. Bütün bu nedenlerle, anılan olayda davacılar arasında ihtiyari dava arkadaşlığının mevcut olduğunun kabul edilmesi ve anılan davaların birlikte görülmesi gerektiği kanaatindeyiz.

Bu mesele bağlamında, Sosyal Sigortalar Kanunu'nun 6 ve 79.maddelerine dayanan hizmet tespiti talebi ile İş Kanunu'na dayanan tazminat ve alacak haklarının birlikte dava konusu yapıp yapılamayacağı da tartışma

⁴⁴ Yargıtay 10. Hukuk Dairesi Esas Numarası: 2013/20123 Karar Numarası: 2014/14470 Karar Tarihi: 11.06.2014 (www.legalbank.net).

konusu olmuştur. Anılan durumda davacının açtığı davalar aynı vakiyaya (işveren nezdindeki çalışma olgusuna) dayanmakla birlikte, davalardan birisi İş Kanununa diğeri Sosyal Sigortalar Kanunu hükümlerine dayandığı için, aynı vakiyaya ve fakat farklı hukuki sebeplere dayanan davalar söz konusudur. Doktrinde bu davaların birlikte açılabilmesi gerektiği savunulduğu gibi⁴⁵, aksi yönde de görüş bildirilmiştir⁴⁶. Yargıtay ise 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu döneminde verdiği bir kararda, hizmet tespiti davasının kime karşı açılacağı konusunda Sosyal Sigortalar Kanunu'nda düzenleme olmamakla birlikte, bu davanın işveren ve SGK'na birlikte yöneltilmesi gerektiğini; işçinin sigortalı hizmetinin tespitinin çoğu zaman işçilik haklarını etkilediği gibi, işçilik haklarının tespit edilmesinin de hizmet tespiti davalarında kesin delil teşkil ettiğini; bu nedenle, sigortalı hizmetin tespiti davası ile işçilik haklarından kaynaklanan tazminat ve alacak davalarının birbirleriyle bağlantılı olduğunu ve birlikte açılıp karara bağlanabileceğini belirtmiştir⁴⁷. Doktrinde de haklı olarak bu kararın isabetli olduğu; birlikte açılan davalardan birinde yapılan vakıa tespitlerinin diğer dava bakımından kesin delil etkisine sahip olduğu; bu etkinin doğduğu iki dava arasında HUMK. m.45 anlamında bağlantı bulunduğu; anılan davaların birlikte görülmesinin ayrı ayrı görülmelerine göre usuli bakımdan daha fazla yarar sağlayacağı; anılan davaların temyiz mercilerinin farklı olmasının ve farklı ispat kurallarına tâbi olmalarının ise ayırma kararı verilmesi için yeterli gerekçe teşkil etmeyeceği belirtilmiştir⁴⁸. Buna mukabil, Yargıtay Hukuk Genel Kurulu 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu yürürlüğe girdikten sonra bu görüşünden dönerek, hizmet tespitine ilişkin davalar sosyal güvenlik hakkı ve kamu düzeniyle ilgili olduğu için hâkimin kendiliğinden araştırma yapma yetkisine sahip olduğunu; işçilik haklarına ilişkin davalarda kişi iradesinin önemli olduğunu; bu nedenle, hâkimin kendiliğinden araş-

⁴⁵ Muhammet **Özekes**, Medeni Usul Hukuku Bakımından Hizmet Tespit ve İşçilik Haklarına İlişkin Davaların Birlikte Açılması, Legal İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Dergisi, 2004/4, s. 1392-1393.

⁴⁶ Can **Tuncay**/Ömer **Ekmekçi**, Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri İstanbul 2013, s. 248-249.

⁴⁷ Yargıtay Hukuk Genel Kurulu E. 2003/21-571 K. 2003/575 T. 15.10.2003 (Kazancı İçtihat Bankası).

⁴⁸ **Özekes**, s. 1389 vd.

tırma yapamayacağını ve tarafların bildirdikleri dışında delil toplayamayacağını; iki davanın türleri, tarafların statüsü, hâkimin delil araştırma yetkisi, taraf iradelerine atfedilen rol, dava konusu edilen haktan vazgeçilip vazgeçilememesi gibi yönlerden birbirinden tamamen farklı olduğunu; anılan davaların birlikte görülmesi halinde aynı dava dosyasında çelişkili kararlar verilebileceğini; temyiz inceleme mercileri farklı olan bu davaların birbirinden bağımsız görülerek sonuçlandırılması gerektiğini belirtmiştir⁴⁹. Ancak, Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun anılan kararının artık herhangi bir kanuni dayanağının kalmadığı söylenebilir. Zira, 6552 sayılı Kanunla, İş Mahkemeleri Kanununun 7. maddesinde değişiklik yapılmış ve "(Ek fıkra: 6552 - 10.9.2014 / m.64) Hizmet akdine *tabi çalışmaları nedeniyle zorunlu sigortalılık sürelerinin tespiti talebi ile işveren aleyhine açılan davalarda, dava Kuruma resen ihbar edilir. İhbar üzerine davaya davalı yanında ferî müdahil olarak katılan Kurum, yanında katıldığı taraf başvurmasa dâhi kanun yoluna başvurabilir. Kurum, yargılama sonucu verilecek kararı kesinleştikten sonra uygulamakla yükümlüdür*" hükmü eklenmiştir. Görüldüğü gibi, söz konusu değişiklikle hizmet tespiti davalarının sadece işverene karşı açılacağı; Sosyal Sigortalar Kurumu'nun ise bu davaya fer'i müdahil sıfatıyla katılacağı kabul edilmiştir. Bundan böyle, işçinin işverene yönelttiği tazminat ve alacak talebini, hizmet tespiti talebiyle birlikte tek bir davaya konu yaptığı hallerde, her iki davada da sadece işveren davalı konumunda olacaktır. Dolayısıyla, işçinin tazminat ve alacak talebi ile hizmet tespit talebini birlikte talep ettiği (aynı vakıya ve farklı hukuki sebebe dayanarak açtığı) davada, davalılar arasında ihtiyari dava arkadaşlığının mevcut olup olmadığına dair tartışma önemini yitirmiştir. Burada, davacı işçinin birden fazla talebini (alacak ve hizmet tespiti) aynı davalıya (işverene) karşı birlikte ileri sürdüğü bu davada objektif dava birleşmesinden söz edilip edilemeyeceği sorulabilir. Bilindiği gibi, objektif dava birleşmesinin varlığını kabul edebilmek için Hukuk Muhakemeleri Kanununda öngörülen şartların gerçekleşmesi gerekmektedir (HMK. m.110)⁵⁰. Bu bağlamda, öncelikle davacının

⁴⁹ Yargıtay Hukuk Genel Kurulu E. 2012/21-746 K. 2013/215 T. 6.2.2013 Kazancı İçtihat Bankası. Yargıtay'ın aynı yöndeki bir başka kararı için bkz. Yargıtay 9. Hukuk Dairesi Esas Numarası: 2012/19552 Karar Numarası: 2012/20827 Karar Tarihi: 12.06.2012, (www.legalbank.net).

⁵⁰ **Pekcanitez/Atalay/Özekes**, 14. Bası, s. 476 vd.

aynı davalıya karşı ileri sürebileceği birden fazla talebinin olması gerekir. Yukarıda zikredilen durumda işçi gerek “tazminat ve alacak talebinde” gerekse “hizmet tespiti talebinde” bulunduğuna göre, davalıya karşı birden fazla talep yönelmektedir. Objektif dava birleşmesinin ikinci şartı, talepler arasında aslilik fer’ilik ilişkisinin kurulmamış olmasıdır. Anılan ihtimalde, işçinin mezkur talepleri birbirinden bağımsızdır ve her ikisinin de hüküm altına alınması istenmektedir. Bunun haricinde, birlikte ileri sürülen taleplerin tümünün aynı yargı çeşidi içinde yer alması gerekmektedir. İncelenen olayda, davacı işçinin her iki talebi de medeni yargıya ve basit yargılama usulüne tâbidir. Son olarak, davacının ileri sürdüğü talepler bakımından ortak bir yetkili mahkeme bulunmalıdır⁵¹. Bu bağlamda, işçinin tazminat ve alacak talebi İş Kanunundan kaynaklandığı için yetkili mahkeme İş Mahkemeleri Kanununa göre belirlenecektir. İş Mahkemeleri Kanununun 5. maddesinde, davalı işverenin yerleşim yeri mahkemesi ile işçinin yerleşim yeri mahkemesi yetkili kabul edilmiştir. Benzer şekilde, 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun 101. maddesi gereğince hizmet tespiti davaları iş mahkemelerinde görülmekte ve yetkili mahkeme 5521 İş Mahkemeleri Kanununun 7. maddesine göre belirlenmektedir⁵². Buna göre, işçinin işverene karşı açacağı hizmet tespiti davalarında yetkili mahkeme davalı işverenin yerleşim yeri mahkemesi ile işçinin yerleşim yeri mahkemesi olacaktır. Dolayısıyla, işçinin objektif dava birleşmesine konu yaptığı talepleri karara bağlamaya ortak yetkili bir mahkeme de vardır. Bu durumda, 6552 sayılı Kanunla İş Mahkemeleri Kanununun 7. maddesinde yapılan değişiklikten sonra, işçinin işverene karşı aynı davada hem tazminat ve alacak talebinde hem de hizmet tespiti talebinde bulunduğu davalarda objektif dava birleşmesi (objede yığılma) söz konusu olacaktır⁵³. Bunun bir

⁵¹ Pekcanitez/Atalay/Özekes, 14. Bası, s. 477-478.

⁵² Cevdet İlhan Günay, İş Davaları, Ankara 2008, s. 1684.

⁵³ Yargıtay Hukuk Genel Kurulu’nun 2013 yılında verdiği kararın karşı oy yazısında, davalılara karşı davanın birlikte açılabilmesi gerektiği savunulmuşsa da, İş Mahkemeleri Kanununun 7. maddesinde değişiklik yapılmadan önce hizmet tespit davası gerek işverene gerekse Sosyal Güvenlik Kurumuna karşı birlikte açıldığı için, tazminat ve alacak davasındaki davalı ile hizmet tespiti davasındaki davalı örtüşmüyordu. Dolayısıyla, anılan karşı oy yazısına katılmak mümkün değildir. Ancak, 6552 sayılı Kanunla İş Mahkemeleri Kanununun 7. maddesinde yapılan değişiklik sonucunda, karşı oy yazısındaki düşünce kanuni bir zemin bulmuştur.

sonucu olarak da, anılan davada davalılar arasında ihtiyari dava arkadaşlığı söz konusu olmayacaktır. Zira, ihtiyari dava arkadaşlığının doğması için davanın aynı tarafında birden fazla kişinin bulunması gerekir. İncelenen ihtimalde ise, davacı tarafta sadece işçi bulunurken gerek tazminat davasında gerekse hizmet tespiti davasında davalı olarak sadece işveren yer alacaktır. Sosyal Güvenlik Kurumu hizmet tespiti davasına işveren yanında fer'i müdahil sıfatıyla katılabileceği için bu davada taraf sıfatını kazanamayacak (İMK. m.7)⁵⁴ ve dolayısıyla davalılar arasında ihtiyari dava arkadaşlığı olmayacaktır.

2. Davaların Temelini Oluşturan Vakıaların Farklı, Hukuki Sebeplerin Aynı (veya Benzer) Olması

Birlikte açılan davaların dayanağını oluşturan vakıalar farklı buna mukabil hukuki sebeplerin aynı veya benzer olduğu durumlarda ihtiyari dava arkadaşlığının doğup doğmayacağı akla gelebilecek bir başka sorudur. Bu mesele hakkında bir görüş bildirmeden önce, Alman ve İsviçre hukukunda soruna nasıl yaklaşıldığına değinmekte fayda vardır. Yukarıda zikredildiği gibi, İsviçre Federal Usul Kanununda ihtiyari dava arkadaşlığının doğması için “hukuki sebeplerin veya vakıaların aynı veya benzer olması” aranmaktadır (sZPO.m.71). Buna göre, Kanunun lafzı esas alınırsa birlikte açılan davaların dayandıkları hukuki sebeplerin örtüşmesi ihtiyari dava arkadaşlığının doğması için tek başına yeterli olacaktır⁵⁵. Hemen belirtmek gerekir ki, İsviçre Federal Usul Kanununun anılan hükmü İsviçre doktrininde eleştirilmektedir. Hatta meclis görüşmeleri sırasında “veya” kelimesinin kanundan çıkarılması için önerge verilmişse de, bu çabalar sonuçsuz kalmıştır⁵⁶. İsviçre Federal Mahkemesi anılan maddenin nasıl uygulanması gerektiğine dair bugüne kadar görüş bildirmemiştir. Ancak, İsviçre doktrininde ihtiyari dava arkadaşlığının doğması için birlikte açılan davalar arasında bağlantı

⁵⁴ Fer'i müdahilin davadaki durumu hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Hakan Pekcanitez, Medeni Usul Hukukunda Fer'i Müdahale, Ankara 1992, s. 137 vd.

⁵⁵ Berner Kommentar ZPO, (Balz Gross/Roger Zuber), Art. 71, Rdnr. 9.

⁵⁶ Berner Kommentar ZPO, (Balz Gross/Roger Zuber), Art. 71, Rdnr. 9; Thomas Sutter-Somm/Franz Hasenbohrer/Christoph Leuenberger, Kommentar zur Zivilprozessordnung (ZPO), 2.Auflage, Zürich Bern Genf 2013, (E. Staehelin/Schweizer), Art. 71, Rdnr. 5-8.

arandığı göz önüne alınırsa⁵⁷, mezkûr hükmün dar yorumlanması gerektiği ve hukuki sebepler aynı olsa bile, ancak vakıalar arasında irtibat olan hallerde ihtiyari dava arkadaşlığının doğacağı söylenebilir.

Alman Usul Kanununda ise Türk Hukukundakine benzer bir hüküm mevcut olup, ihtiyari dava arkadaşlığının doğması için birlikte açılan davaların temelini teşkil eden vakıaların ve hukuki sebeplerin aynı veya benzer olması aranmaktadır (dZPO§ 60). Alman doktrinde sadece vakıaların aynı olmasının Alman Usul Kanununun 59.paragrafı uyarınca birden fazla davacı veya davalı arasında ihtiyari dava arkadaşlığının doğması için yeterli olmayacağı belirtilmektedir⁵⁸. Doktrindeki bu düşünce karşısında, davaların dayandıkları vakıaların farklı olduğu hallerde sadece hukuki sebeplerin örtüşmesinin ihtiyari dava arkadaşlığının gerçekleşmesine yeterli olmayacağı söylenebilir. Nitekim, Alman Celle İstinaf Mahkemesi bir kararında farklı vakıalara dayanan davalarda ihtiyari dava arkadaşlığının doğmayacağına hükmetmiştir. Sözü geçen olayda, davacı trafik kazası geçirdikten bir yıl sonra farklı bir yerde yeni bir kazaya maruz kalmış; bunu takiben, trafik kazalarına neden olan muhatapları ve onların sigorta şirketlerini ihtiyari dava arkadaşı olarak göstererek dava açmıştır. Bu olayda davacının talep sonucunun dayanağını iki ayrı trafik kazası teşkil etmektedir. Davacı ilk kaza sonrası omuz bölgesinde bir travma yaşamış ve 12 gün işinden uzak kalmıştır. Bundan yaklaşık 10 ay sonra yaşadığı ikinci trafik kazası sonrasında ise hastaneye sevk edilerek ayakta tedavi edilmiştir. İkinci kaza sonrasında davacının boyun bölgesinde travma tanısı konulmuş; akabinde, davacının çektiği ağrılar nedeniyle eğitimine devam etmesi neredeyse imkânsız hale gelmiştir. Davacı açtığı davada hangi kazanın hangi yaralanmaya sebebiyet verdiğini açıklayamamakta ise de, ilk kazanın sona erdiğini düşündüğü tıbbi sonuçlarına katlandıktan sonra, ilk kazada yaşadığı travmanın bedensel zararın genel görünümünü etkilemiş olabileceği iddiasında bulunmuş; doktorlar ise davacının çektiği ağrıların geçirdiği kazalara bağlı olduğunu bildirmişlerdir. Alman Celle İstinaf Mahkemesi ise, müşterek bir yargılama yapılmasının ve karar verilmesinin amaca uygun olduğu hallerde dava arkadaş-

⁵⁷ Berner Kommentar ZPO, (Balz **Gross**/Roger **Zuber**), Art. 71, Rdnr. 5; **Stahelin/Stahelin/Grolimund**, s. 193.

⁵⁸ Musielak, (**Weth**), 60, Rdnr. 9; Saenger, (Ralf **Bendtsen**),§ 60, Rdnr. 8.

lığının mümkün olduğunu; bunun için vakıaların en azından bir bölümünün aynı olması gerektiğini; buna göre, somut olayda birbirinden bağımsız olayların büyük bölümü arasında davalı yönünden en azından dâhili bir bağlantı olması gerektiğini; halbuki, dava konusu olayda böyle bir bağlantının bulunmadığını; davacının gerek yer gerekse zaman itibariyle örtüşmeyen ve bu bağlamda, birbiriyle en ufak ilgisi olmayan iki farklı kazada bedensel zarara uğradığını; kaldı ki, kazaya karışan davalılar ile onların sigorta şirketleri arasında da hiçbir bağlantı olmadığını; davacının ilk kazanın etkilerinin 12 gün sonra geçtiğini beyan ettiğini ve ikinci kazanın olduğu tarihe kadar bu etkilerin devam ettiğine dair bir iddiada da bulunmadığını; dolayısıyla, sözü geçen dâhili bağlantının davalılar yönünden bulunmadığını belirterek, davalılara karşı birlikte dava açılmayacağına hükmetmiştir. Görüldüğü gibi, Alman Celle İstinaf Mahkemesi'nin kararına konu olayda, davacı ayrı vakıalara ve fakat aynı (veya benzer) hukuki sebeplere dayanarak dava açmışsa da, hukuki sebeplerin örtüşmesi mahkemece yeterli görülmemiş; birlikte açılan davaların farklı vakıalara dayanması ve bu vakıalar arasında da herhangi bir irtibatın bulunmaması gerekçe gösterilerek ihtiyari dava arkadaşlığının doğmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Buna ilaveten, Alman Celle İstinaf Mahkemesi davacının iddia ettiği gibi ilk kazada uğranılan bedensel zarar ikinci kazanın neden olduğu sonuçları bir şekilde etkilese idi bile, ihtiyari dava arkadaşlığından söz edilemeyeceğini; zira, bu varsayımda davalar arasındaki bağlantının sadece davacı yönünden ortaya çıktığını; halbuki, ihtiyari dava arkadaşlığının gerçekleşmesi için aranan dâhili bağlantının (irtibatın) birlikte davalı gösterilen kişiler bakımından doğması gerektiğini belirtmiştir.⁵⁹

Türk hukukunda ise, gerek 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu döneminde gerekse Hukuk Muhakemeleri Kanunu yürürlüğe girdikten sonra meseleye olumsuz yaklaşmış ve salt hukuki sebeplerin aynı (veya benzer) olmasının ihtiyari dava arkadaşlığının doğması için yeterli olmayacağı belirtilmiştir⁶⁰. Gerçekten, en başta Kanunun lafzı böyle bir yoruma engeldir. Hukuk Muhakemeleri Kanunu açıkça hem vakıaların hem de hukuki sebeplerin aynı veya benzer olmasını aramaktadır (HMK. m.57/1, c).

⁵⁹ OLG Celle, *Beschluss* vom 08.07.2005 - 4 AR 68/05 (www.beck-online.beck.de).

⁶⁰ **Ulukapı**, s. 129; **Bayram**, s. 284.

Kaldı ki, ihtiyari dava arkadaşlığının sevk edilmesindeki gerekçeler de bu sonuca ulaşılmasını haklı kılmaktadır. Bir kere, farklı vakıalara dayanan davalarda ispat faaliyeti birbirinden tamamen bağımsız çekişmeli vakıalar üzerinden yürütülecektir. Dolayısıyla, tarafların yargılama sırasında gösterecekleri deliller birbirinden farklı olacak; tahkikat işlemlerinin birlikte yürütülmesi mümkün olmayacak; delillerin ayrı ayrı toplanması ve değerlendirilmesi davaya bakan mahkemeye ilave külfet getirecektir. Bunun bir sonucu olarak, birlikte açılan davaların çabuk, kolay ve az masraf yapılarak görülmesi mümkün olmayacaktır. Öte yandan, dayanılan vakıaların farklı olması davaların temelini de farklılaştıracağı için, birbirinden bağımsız vakıalara dayanan davaların birlikte görülmesi çelişkili hükümler verilmesini önlemeye de hizmet etmeyecektir. Bütün bu nedenlerle, farklı vakıalara ancak aynı (veya benzer) hukuki sebeplere dayanan davaların birlikte görülerek karara bağlanması, ihtiyari dava arkadaşlığı kurumunun sevk edilmesindeki amaçlarla bağdaşmamaktadır.

HMK. m.57/1, c hükmünün ifadesi açık olmasına rağmen, bu meselenin çok sayıda Yargıtay kararına konu olduğu tespit edilmektedir. Yargıtay bu kararlarında “*farklı vakıalara ve aynı (veya) hukuki sebebe*” dayanan davalarda ihtiyari dava arkadaşlığının doğmayacağına hükmetmektedir. Yargıtay’ın konuyla ilgili bir kararı şöyledir:”... *davacı işçi ayrı işyerlerinde, ayrı dönemlerde ve ayrı hizmet akitlerine dayanan çalışmalarının tespiti için iki farklı işverene karşı dava açmıştır. Davacının dayandığı her iki davanın dayanağını da farklı hizmet sözleşmeleri oluşturduğu için dayanılan vakıalar farklıdır. Her ne kadar, davacı işçi anılan davaları birlikte açarak birden fazla işveren nezdindeki toplam çalışma süresinin tespit edilmesini amaçlamakta ise de, birlikte açılan bu davalar arasında bir bağlantı bulunmamaktadır...*”⁶¹. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu da yeni tarihli bir

⁶¹ Yargıtay 21. Hukuk Dairesi E. 2013/1230 K. 2014/4069 T. 6.3.2014 (www.kazancı.com.tr). Doktrinde de Yargıtay’ın anılan kararının isabetli olduğu belirtilmiştir (Yılmaz, s. 590-591). Yargıtay istihkak davalarıyla ilgili verdiği bir başka kararda ise, 3. kişilerin evlerinde ayrı ayrı gerçekleştirilen hacizlere karşı ileri sürülen istihkak iddialarının ancak ayrı davalara konu olabileceğini belirtmiştir (Yargıtay 21. Hukuk Dairesi 26.9.2005, E. 9785/K.8284, Yılmaz, s. 591). Anılan olayda, alacaklı borçludan olan alacağını tahsil edebilmek için üçüncü kişilerin adresinde borçluya ait malvarlığı değerlerinin haczedilmesini istemiştir. Üçüncü kişilerin istihkak iddiası kendi adreslerinde gerçekleşen

kararında aynı yönde görüş bildirmiştir : “... Dava, hizmet tespiti istemli olup, yasal dayanağını 5510 sayılı Kanun’un Geçici 7. maddesi yollamasıyla 506 sayılı Kanun’unun 79. maddesinden almakta olup, birden fazla ve farklı işverenlere ait işyerlerinde geçen hizmetlerin tespitine ilişkin bu davanın, birden fazla işveren birlikte hasım gösterilerek açılması gereğini ortaya koyan herhangi bir yasal düzenleme de bulunmamaktadır. O halde, davalı işverenler arasında maddi ya da şekli anlamda zorunlu dava arkadaşlığının varlığından söz edilemeyeceği gibi, davalılar arasında ihtiyari dava arkadaşlığının varlığını kabule olanak sağlayan unsurlar da mevcut değildir. Öte yandan, her işveren kendi işyerinde çalışılan dönemden sorumlu olacağından talepler arasında da hukuki veya fiili bir irtibat bulunmamaktadır...”⁶². Yargıtay’ın yukarıda zikredilen kararına konu olayda, davacının talep sonucunu dayandırdığı vakıalar farklı (her işveren nezdindeki çalışma olgusu), buna mukabil dayandığı hukuki sebep (5510 sayılı Kanun’un Geçici 7. maddesi yollamasıyla 506 sayılı Kanun’unun 79. maddesi) aynıdır. Davacının, davalı işverenlere yönelttiği talep sonuçları arasında herhangi bir bağlantı ise bulunmamaktadır. Davacının dayandığı vakıalar arasında benzerlik olması, aralarında başkaca irtibat olmayan birden fazla davanın birlikte görülmesi için yeterli değildir. O yüzden, bu davada davacı işçi, davalı işverenler nezdindeki çalışma olgusunu ispat etmek için her davalı yönünden ayrı ispat faaliyeti yürütecek; davalılarda şahsi savunma sebeplerini ileri sürecek ve delillerini göstereceklerdir. Bunun doğal bir sonucu olarak, davalı işverenlerin yaptığı savunma ve sunduğu deliller birbirinden farklı olacaktır. Örneğin davalı işverenler nezdindeki çalışma olgusunun ispatı için farklı tanıklar dinlenecek ve davalı işverenlerden davacı işçiyle ilgili kayıtların gönderilmesi ayrı ayrı talep edilecektir. Davalı işverenlerin davaya verdikleri cevaba ve sundukları delillere göre ise, her davada yargılama süreci birbirinden bağımsız yürüyecektir. Bu davaların birlikte görülmesinin çelişkili kararlar verilmesini önlemeye bir faydasının olmadığı açıktır. Çünkü, işçi davalı

---

bağımsız (ayrı) haciz vakıasına dayanmaktadır. Dolayısıyla, istihkak davalarının dayandığı hukuki sebepler aynı olsa da, davaların temelini teşkil eden vakıalar farklıdır. O yüzden, Yargıtay’ın verdiği karar isabetli olup, bu davaların birlikte görülmesi mümkün değildir.

⁶² Yargıtay Hukuk Genel Kurulu E. 2012/21-1699 K. 2013/1029 T. 3.7.2013 (Kazancı İçtihat Bankası).

işverenlerden her birine karşı ayrı ayrı dava açsa ve bu davalardan birinde işçinin talebinin haklı olduğuna, diğerinde ise işveren nezdinde hiç veya iddia edilen süre kadar çalışılmadığı sonucuna varılsa, bu durum davacı işçi yönünden çelişkili karar verildiği anlamına gelmeyecektir. Zira, davaların temelini teşkil eden vakıalar arasında hiçbir bağlantı yoktur.

D. Davaların Temelini Oluşturan Vakıaların ve Hukuki Sebeplerin Benzer Olması

1. Genel Olarak

Hukuk Muhakemeleri Kanununun 57/1, c hükmünün ihtiyari dava arkadaşlığı kurumuyla ilgili getirdiği en önemli değişiklik, davanın temelini teşkil eden vakıaların ve hukuki sebeplerin “benzer” olduğu hallerde ihtiyari dava arkadaşlığının doğacağına açıkça öngörülmesidir. 1086 sayılı HUMK. m.43, b.2 hükmü uyarınca sadece “*Davanın, her biri hakkında aynı sebepten neşet etmesi*” halinde ihtiyari dava arkadaşlığı mümkün iken, yeni sevk edilen hükümlerle “*vakıaların ve hukuki sebeplerin birbirine benzer olması*” halinde de ihtiyari dava arkadaşlığının gerçekleşeceği kabul edilmiştir. Böylece, davaların “aynı sebepten doğması” olgusuna, davaların birbirine “benzer vakılardan ve hukuki sebeplerden” doğması olgusu da ilave edilmiştir⁶³. Anılan Kanun değişikliğinin Türk medeni usul hukuku doktrinine ve içtihatlarına yabancı olduğunu söylemek mümkün değildir. Zira, 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu’nun yürürlükte olduğu dönemde de bazı yazarlar davaların temelini oluşturan vakıaların birbirine benzer olması halinde ihtiyari dava arkadaşlığının gerçekleşmesi gerektiğini ileri sürmüşlerdir⁶⁴. Yargıtay’ın da aynı yönde kararları olmakla birlikte⁶⁵, müsta-

⁶³ Süha **Tanrıver**, Hukuk Muhakemeleri Kanunu Tasarısı’nın 1 ilâ 122. Maddelerinde Yeralan Temel Düzenlemeler ve Bunların Genel Çerçevde Değerlendirilmesi, AÜHFD, 2008/3, s. 648.

⁶⁴ **Kuru**, Usul, C.III, s. 3345 vd.; **Üstündağ**, s. 356; **Ulukapı**, s. 130 vd.; **Bilge/Önen**, s. 249 vd.; **Bayram**, s. 286-287.

⁶⁵ Yargıtay 2. Hukuk Dairesi 9.3.1971 tarih ve E.1284/K.1571 sayılı kararı; Yargıtay 6. Hukuk Dairesi’nin 27.10.1975 tarih ve E.5488/K.6629 sayılı kararı; Yargıtay 6. Hukuk Dairesi’nin 9.10.1973 tarih ve E.4588/K.3802 sayılı kararı; Yargıtay 13. Hukuk Dairesi’nin 11.2.1981 tarih ve E.149/K.874 sayılı kararı; Yargıtay 13. Hukuk

kar bir içtihadattan söz etmek mümkün değildir. Yargıtay bazı kararlarında birlikte açılan davaların temelini oluşturan vakıalar benzer olduğu halde ihtiyari dava arkadaşlığının varlığını kabul etmemiştir⁶⁶. O itibarla, HMK. m.57/1, c hükmüyle doktrindeki görüşlere ve Yargıtay'ın kimi kararlarına uygun bir kanun değişikliği gerçekleştirildiği ve 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu dönemindeki tereddütlere son verildiği söylenebilir⁶⁷. HMK. m.57/1, c hükmü çerçevesinde ihtiyari dava arkadaşlığının doğması için her zaman “vakıaların ve hukuki sebeplerin ikisinin birden benzer olması” aranmayacaktır. Bu ihtimal dışında, “vakıaların aynı hukuki sebeplerin benzer” veya “vakıaların benzer hukuki sebeplerin aynı” olduğu hallerde de ihtiyari dava arkadaşlığı doğacaktır. Görüldüğü gibi, anılan kanun değişikliği ihtiyari dava arkadaşlığının uygulama alanı genişletecek ve daha fazla davada usul ekonomisine uygun yargılama yapılmasını ve çelişkili kararların verilmesini önleyecek niteliktedir. Hemen belirtmek gerekir ki, vakıaların ve hukuki sebeplerin aynı veya benzer olması, Hukuk Muhakemeleri Kanununun ihtiyari dava arkadaşlığına bağladığı hüküm ve sonuçları değiştirmez. Her iki durumda da ihtiyari dava arkadaşları Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun tanıdığı hak ve yetkilere sahip olacaklardır⁶⁸.

HMK. m.57/1, c hükmü çerçevesinde ihtiyari dava arkadaşlığının olduğu haller hakkında bir görüş bildirmeden önce, Türk medeni usul hukuku üzerinde önemli etkileri olan Alman, İsviçre ve Avusturya Usul Kanunlarındaki hükümlere değinmekte fayda vardır. Yukarıda belirtildiği gibi, Alman Usul Kanununda birlikte açılan davalarda ileri sürülen talepler “benzer veya önemli ölçüde benzer vakıalara ve hukuki sebeplere” dayandığı takdirde ihtiyari dava arkadaşlığının doğacağı öngörülmüştür (Alm UK § 60)⁶⁹. Alman doktrininde ihtiyari dava arkadaşlığının çerçevesinin usul ekonomisi ilkesinin sevk edilmiş amacına uygun biçimde geniş çizildiği belirtil-

Dairesi'nin 31.5.1982 tarih ve E.2350/K.3931 sayılı kararı (Karar metinlerinin tamamı için bkz. **Kuru**, Usul, C.III, s. 3346 vd.).

⁶⁶ Hukuk Genel Kurulu 1.2.1969 tarih ve 3/591-89; Hukuk Genel Kurulu 18.4.1956 tarih T/36-29; Yargıtay TD 20.4.1961 tarih ve E.1166/1278 sayılı kararı (Kararların içeriğiyle ilgili bkz. **Kuru**, Usul, C.III, s. 3349 vd.).

⁶⁷ **Yılmaz**, s. 590; **Karlı**, s. 368.

⁶⁸ Aynı yönde bkz. Beck'scher Online Kommentar, (**Dressler**), § 60, Rdnr. 1.

⁶⁹ Münchener Kommentar, (**Schultes**), § 60 Rdnr. 2.

mektedir⁷⁰. Alman Usul Kanununun 60. paragrafında vakıaların ve hukuki sebeplerin benzer olmasının yeterli görülmesi bu düşüncenin temelini teşkil etmektedir⁷¹. İsviçre hukukunda ise, Türk ve Alman Usul Kanunlarından farklı bir düzenleme mevcut olup, birlikte açılan davaların temelini oluşturan vakılardan **veya** hukuki sebeplerden birinin benzer olması ihtiyari dava arkadaşlığının doğması için yeterli kabul edilmiştir. İsviçre Federal Usul Kanununun anılan hükmü doktrinde ihtiyari dava arkadaşlığının gerçekleşmesi için aranan şartların çok geniş formüle edildiği eleştirilerine neden olmuştur⁷². Doktrinde, Kanunun mezkûr ifadesinin İsviçre Federal Mahkemesi'nin bugüne kadarki içtihatlarına da aykırı olduğu belirtilmektedir⁷³. Gerçekten, İsviçre Federal Mahkemesi önceki kararlarında davalılara karşı ileri sürülen talep sonuçları arasında dâhili ve harici bir bağlantı olması gerektiğini belirtmiş ve davalılara karşı ileri sürülen talepler büyük ölçüde benzer vakıa ve hukuki sebeplere dayandığı takdirde anılan bağlantının mevcut olduğunu kabul etmiştir⁷⁴. Bu bağlamda, bazı yazarlar “vakıaların **veya** hukuki sebeplerin benzer” olması ifadesinin açık ve tereddütsüz şekilde anlaşılabilir bir kavram olmadığını ve mahkemeye önemli bir takdir yetkisi verdiğini; bu yüzden birlikte açılan davalarda ileri sürülen talepler arasında önemli ölçüde dâhili bağlantı aranmasının zorunlu olduğunu belirtmektedirler. İsviçre Federal Usul Kanununun kabulünden önce, doktrinde davaların müşterek noktaları usul ekonomisi yararına ortak bir yargılama

⁷⁰ Leo **Rosenberg**/Schwab, **Karl Heinz**/Peter **Gottwald**: Zivilprozessrecht, München 2004, § 48, Rdnr. 8; Münchener Kommentar, (**Schultes**), § 60 Rdnr. 1; Musielak, (**Weth**), § 60, N.1.

⁷¹ Prütting/Gehrlein, (**Gehrlein**), § 59, 60, Rdnr. 8.

⁷² Berner Kommentar ZPO, (Balz **Gross**/Roger **Zuber**), Art. 71, Rdnr. 5; Basler Kommentar (Peter **Ruggle**), Art. 71, Rdnr. 14; Sutter- Somm, (**E. Staehelin/Schweizer**), Art. 71, Rdnr.4. Doktrinde, yürürlükten kalkan kanton usul kanunları çok daha sınırlayıcı hükümler içerdiği için önceki literatürü ve Federal Mahkeme kararlarını incelenmeden Federal Usul Kanununun uygulanamayacağı belirtilmektedir. Kanun komisyonu raporunda “benzer vakıa ve hukuki sebepler” ifadesindeki “veya” bağlacının “ve” olarak değiştirilmesini istemişse de, bu değişiklik önerisi dikkate alınmamıştır (Berner Kommentar ZPO, (Balz **Gross**/Roger **Zuber**), Art. 71, Rdnr. 9).

⁷³ Berner Kommentar ZPO, (Balz **Gross**/Roger **Zuber**), Art. 71, Rdnr. 9; Basler Kommentar (Peter **Ruggle**), Art. 71, Rdnr. 14.

⁷⁴ BGE 129 III 80 E. 2.2; Basler Kommentar (Peter **Ruggle**), Art. 71, Rdnr. 14.

yapılmasını anlamlı kılıyorsa ve davada bir karmaşaya sebebiyet vermezse, davaların birlikte görülmesi için aranan benzerlik şartının yerine geldiği belirtilmekte idi. Bu görüşe göre, birden fazla tarafın bir araya gelmesi usul ekonomisi açısından amaca uygunsu bu kişiler arasında ihtiyari dava arkadaşlığı doğacaktır⁷⁵. Nitekim, doktrinde davaların birlikte açılmasının “amaca uygun olduğu hallerde” ihtiyari dava arkadaşlığının kabulünün İsviçre hukukuna yabancı olmadığı; Federal Usul Kanununun hazırlık çalışmaları sırasında tasarıdan “benzer” ifadesinin çıkarılarak “amaca uygunluk” kriterinin konulması teklif edilmekle birlikte, bu teklifin kabul edilmediği; halbuki, İsviçre Federal Usul Kanununun kabulünden önce Luzern ve Uri Kantonları Usul Kanunlarında bu yönde bir hüküm bulunduğu⁷⁶; usul kanununu federal hale getirirken pratik olmayan “benzer” ifadesi terk edilerek, “amaca uygunluk” gibi yerleşmiş bir kriter sevk edilebilecek iken bu fırsatın kaçırıldığı; İsviçre Federal Usul Kanununun 71. maddesinin gerekçesinde amaca uygun olduğu takdirde birden fazla davanın aynı yargılama çatısı altında görülebileceği ifade edildiği halde, Kanunda “benzerlik” ifadesine yer verilmesinin şaşırtıcı olduğu ifade edilmektedir. Bu görüşteki yazarlar, Kanunda “amaca uygunluk” kriteri olarak sevk edildiği takdirde, ihtiyari dava arkadaşlığının doğması için çok sıkı koşullar aranmayacağı gibi, davaya bakan mahkemenin de davaların birlikte görülmesinin amaca hizmet etmediği hallerde her zaman ayırma kararı verebileceğini belirtmektedirler⁷⁷.

Avusturya hukukunda ise, dava konusu üzerinde hak ortaklığı varsa, aynı **vakıa** nedeniyle veya müteselsil alacaklılık ya da borçluluk ilişkisi nedeniyle birden fazla kişi hak sahibi olur veya yükümlülük altına girerse ihtiyari dava arkadaşlığının gerçekleşeceği kabul edilmektedir (özZPO§11)⁷⁸. Bu bağlamda, dava arkadaşlarından birinin eda diğerinin tespit talebinde bulunması mümkündür. Örneğin dava arkadaşlarından birisi kısmi alacağını

⁷⁵ Sutter- Somm, (E. Staehelin/Schweizer), Art. 71, Rdnr. 5.

⁷⁶ Nitekim, Luzern Kantonu Usul Kanununun 50/1 hükmünde, aynı hakim yetkili olduğu, aynı yargılama usulünün uygulandığı ve davaların birlikte karara bağlanmasının amaca uygun olduğu hallerde, birden fazla kişinin birlikte dava açabileceği ve aleyhlerine birlikte dava açılacağı öngörülmüştü. Benzer bir hüküm Uri Kantonu Usul Kanunu m.43/1 hükmünde de yer almakta idi.

⁷⁷ Sutter- Somm, (E. Staehelin/Schweizer), Art. 71, Rdnr. 6, 8.

⁷⁸ Fasching, (Schubert), § vor 11- 15, Rdnr. 3; Rechberger/Simotta, s. 169.

ödenmesini talep ederken, diğer dava arkadaşının alacağın kalan kesiminin tespitini istemesi halinde böyle bir durum vardır⁷⁹. Avusturya hukukunda, birden fazla kişinin akrabalık veya aile hukuku ilişkileri nedeniyle nafaka isteme hakkının veya nafaka ödeme yükümlülüğünün bulunması; birden çok işçinin ücret alacaklarını birlikte dava konusu yapmaları; farklı zamanlarda akdedilen birbirine benzer çıraklık sözleşmelerinden kaynaklanan alacakların talep edilmesi; mahfuz hisse sahibi mirasçıların terekeye karşı birlikte dava açmaları durumunda “benzer vakıalara dayanan” şekli anlamda ihtiyari dava arkadaşlığının doğduğu kabul edilmektedir⁸⁰.

Görüldüğü gibi, farklı şekilde formüle edilmekle birlikte Alman, Avusturya ve İsviçre Usul Kanunlarında, vakıaların benzer olması halinde ihtiyari dava arkadaşlığının doğacağı kabul edilmektedir. Bu çerçevede, HMK. m.57/1, c hükmündeki “benzer vakıa ve hukuki sebep” ifadesinin ne şekilde anlaşılması gerektiği araştırılırken, anılan düzenlemelere ve bu ülkelerde verilen mahkeme kararlarına değinmekte fayda vardır.

2. Davaların Temelini Teşkil Eden Vakıaların Benzer Olması

HMK. m.57/1, c hükmünün uygulama alanı belirlenirken üzerinde durulması gereken ilk husus, vakıalar arasındaki benzerlikten ne anlaşılması gerektiği; bir diğer ifadeyle, hangi durumda birlikte açılan davaların dayandıkları vakıaların benzer kabul edilebileceğidir. Öncelikle belirtmek gerekir ki, kanun koyucu açıkça “vakıa” deyimine yer verdiği için, burada kast edilen birlikte açılan davaların dayandığı hayat olayının örtüşmesi değildir. Doktrinde hayat olayı “*talebin dayandığı hayat olayıdır. Hayat olayı birden fazla, birbiri ile irtibatlı vakıanın meydana getirdiği bir komplekstir ve talep bu bütüne dayanmaktadır. Bu bütünü meydana getiren vakıalar arasında önemli-önemsiz ayrımı da yapılamaz. Zira kompleksi oluşturan her vakıa bu bakımından önem taşır ve onsuz bütün eksik kalır*”⁸¹ şeklinde tanımlanmaktadır. Hayat olayını meydana getiren ve birbiriyle ilişkili vakıaların tamamı

⁷⁹ Fasching, (Schubert), § 11, Rdnr. 15.

⁸⁰ Fasching,(Schubert), § 11, Rdnr. 17; Rechberger/Simotta, s. 169.

⁸¹ Alangoya, Dava Ortaklığı, s. 106. Hayat olayı kavramı ve vakıadan farkı hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Nedim Meriç, Medeni Yargılama Hukukunda Tasarruf İlkesi, Ankara 2011, s. 99 vd.

benzer olduğu takdirde HMK. m.57/1, c hükmünde aranan “benzerlik” şartının gerçekleşeceği aşikârdır. Burada hayat olayını oluşturan vakıaların bir bölümünün benzer olması halinde Kanunda aranan benzerlik şartının gerçekleşip gerçekleşmeyeceği sorulabilir. Doktrinde haklı olarak belirtildiği gibi hayat olayını meydana getiren bütün vakıaların dava dosyasına getirilmesi gerekmez⁸²; davada ileri sürülen talebin dayandığı olayın tespit edilmesine yarayacak ve bu olayı benzer durumlardan ayıracak ölçüde o vakıaya dâhil olan maddi vakıaların belirtilmesi yeterlidir⁸³. Bu çerçevede, ihtiyari dava arkadaşlığının doğması içinde hayat olayını teşkil eden bütün vakıalar arasında benzerlik olması zorunlu olmayıp, davada ileri sürülen talebi yeteri kadar belirleyen vakıaların benzer olması davaların birlikte açılarak görülmesi için yeterlidir. Örneğin haksız fiil nedeniyle açılan bir davada talebin dayanağını teşkil eden kaza olayının açık şekilde belirtilmesi gerekirken, davalının ihmali ortaya koyan bütün vakıaların belirtilmesi aranmaz⁸⁴. Anılan örnekte, trafik kazasına birden fazla kişi karıştığı takdirde, davanın temelini teşkil eden ve dava dosyasına getirilmesi gereken vakıaların davalılar yönünden benzer olduğunun ortaya konulması yeterli olacaktır. Kanundaki “vakıa” deyimini “hayat olayı” şeklinde yorumlanır ve hayat olayını meydana getiren bütün vakıaların benzer olması aranır, HMK. m.57/1, c hükmünün uygulama alanı daralır ve dava arkadaşlığının mümkün olduğu halleri genişleten kanun değişikliğinin pratik bir anlamı kalmaz.

Kanaatimizce, ihtiyari dava arkadaşlığı kurumunun sevk edilmesindeki gerekçeler de Kanundaki “benzer vakıalar” deyiminin geniş yorumlanmasını haklı kılar. Gerçekten, yargılamanın usul ekonomisine uygun şekilde yürütülmesinin ihtiyari dava arkadaşlığının temel amaçları arasında olması bu

⁸² Talep sonucunun dayanağını teşkil eden vakıaların tamamının mahkemeye getirilmesinin gerekip gerekmediği tartışmalı bir konu olup, dava dosyasına getirilmek zorunda olunan vakıaların kapsamı konusunda farklı görüşler ileri sürülmüştür. Bu konuda ileri sürülen görüşler hakkında bkz. Yavuz **Alangoya**, Medeni Usul Hukukunda Vakıaların ve Delillerin Toplanmasına İlişkin İlkeler, İstanbul 1979, s. 102 vd.; **Kuru**, s. 1589 vd.; Baki **Kuru**, Medeni Usul Hukukunda Dava Sebebi, (AD 1967/4, s. 239-268), s. 239 vd.; İlhan **Postacıoğlu**, Davanın Unsuru Olarak Hukuki Sebep ve Kesin Hüküm, Recai Seçkin’e Armağan, Ankara 1974, s. 109; **Postacıoğlu**, Usul, s. 387.

⁸³ **Alangoya**, Dava Ortaklığı, s. 106; **Alangoya/Yıldırım/Deren-Yıldırım**, s. 223.

⁸⁴ Örnek için bkz. **Alangoya**, Dava Ortaklığı, s. 103.

düşünceyi desteklemektedir. Alman doktrininde de Alman Usul Kanununun 60. paragrafının usul ekonomisi ilkesi gereğince geniş yorumlanması gerektiği kabul edilmekte⁸⁵; hatta bazı yazarlar birden fazla dava hakkında ortak bir yargılama yapılarak karar verilmesinin amaca uygun olduğu bütün durumlarda ihtiyari dava arkadaşlığının gerçekleşeceğini savunmaktadırlar⁸⁶. Bu düşüncedeki yazarlar, davaların birlikte görülmesi yargılamayı basitleştiriyorsa ve doğru karar verilmesi yönünde önemli bir güvence teşkil ediyorsa, davaların birlikte görülmesinin amaca uygun olduğunu; çok sayıda kişinin birlikte dava açması veya birden fazla kişi aleyhine dava açılması nedeniyle süjede meydana gelen yığılmanın sadece harici bir bağlantı meydana getirdiğini; davaya bakan mahkemenin birden fazla davanın birlikte görülmesini ihtiyari dava arkadaşlığı kurumunun sevk ediliş amacına aykırı gördüğü hallerde davaların ayrılmasına karar verebileceğini, bu bağlamda, dava arkadaşlığının gerçekleşebileceği hallere Kanunda sınır getirilmesinin dahi tereddüt uyandırdığını⁸⁷; davaların usul ekonomisi ilkesi gereğince sonradan birleştirilmesi isabetli kabul edildiğine göre ihtiyari dava arkadaşlığının doğması için Kanunda aranan koşullarında geniş yorumlanması gerektiğini belirtmektedirler⁸⁸. Bu çerçevede, doktrinde “benzer vakıadan” söz edebilmek için birbirine benzer çok sayıda vakıa arasında yakın bir ilişki olması gerektiği ifade edilmiş ve kiralayanın aynı binada oturan birden fazla kiracıya karşı aynı gerekçeyle dava açması halinde vakıalar arasında benzerlik olduğu ifade edilmiştir. Buna göre, kiralayanın içerik olarak birbirine yakın

⁸⁵ Rosenberg/Schwab/Gottwald, § 48, Rdnr. 8; Münchener Kommentar, (Schultes), § 60 Rdnr. 1; Musielak, (Weth), § 60, N.1.

⁸⁶ Rosenberg/Schwab/Gottwald, § 48, Rdnr. 8; Musielak (Weth), § 60, Rdnr. 7.

⁸⁷ Stein/Jonas,(Reinhard Bork), § 59, Rdnr. 2. Aksi yönde, Münchener Kommentar, (Schultes), § 59, Rdnr. 3.

⁸⁸ Prütting/Gehrlein, (Gehrlein), §59, 60, Rdnr. 5. Ancak, bu görüşe doktrinde karşı çıkılmaktadır. Aksi görüşe göre, dava arkadaşlığının varlığı için aranan şartlar bir kenara bırakılarak, dava arkadaşlığının doğduğu haller sadece amaca uygunluk kriteri esas alınarak belirlenemez. Kanunun ihtiyari dava arkadaşlığının gerçekleştiği halleri genişleten hükümleri de böyle bir yorum yapılmasını zorunlu kılmaz. Alman Usul Kanununun 59 ve 60. paragrafları genel bir kural niteliğinde olmayıp, dava arkadaşlığının doğabilmesi için gerekli somut şartları düzenlemektedir. Anılan hükümlerin geniş yorumlanması mümkün olmakla birlikte, tümüyle bir kenara konulmaları mümkün değildir (Beck’scher Online Kommentar, (Dressler), § 60, Rdnr. 4).

talepler ileri sürerek, aynı binada veya komşu taşınmazlarda yaşayan birden fazla kiracıya karşı büyük ölçüde benzer içeriğe sahip kira sözleşmelerine dayanması halinde ihtiyari dava arkadaşlığı doğacaktır⁸⁹. Aynı şekilde, birden fazla kiracının ortak kiralayana karşı birlikte dava açmaları halinde de “vakıalar arasında benzerlik” vardır⁹⁰.

İsviçre hukukunda ise, birlikte açılan davaların müşterek yönleri usul ekonomisine uygun ortak bir yargılama yapılmasını manalı kılıyor, usuli bir belirsizliğe yol açmıyor, ortak dava malzemesi göz önüne alındığında dava arkadaşlığının doğması “amaca uygun” görülüyorsa “benzerlik” şartının gerçekleştiği ifade edilmektedir. Bu bağlamda, tarafların müşterek yargılamada bir araya gelmeleri usul ekonomisine uygunsa ihtiyari dava arkadaşlığını doğuracak nitelikte bağlantının var olduğu kabul edilmektedir⁹¹. Görüldüğü gibi, İsviçre hukukunda da vakıaların ve hukuki sebeplerin benzer olmasından ne anlaşılması gerektiği araştırılırken, ihtiyari dava arkadaşlığını düzenleyen kanun hükmünün sevk ediliş amacı göz önüne alınmaktadır. O yüzden de, ihtiyari dava arkadaşlığının doğması için ağır şartların aranmaması ve tereddüt halinde ihtiyari dava arkadaşlığının mevcut olduğunun kabul edilmesi gerektiği savunulmaktadır⁹². Alman ve İsviçre doktrininde ileri sürülen bu görüşler haklı bir temele dayanmaktadır. Zira, dava arkadaşlığı kurumu sayesinde çelişkili kararların verilmesi önlendiği gibi, zamandan ve emekten tasarruf edilerek usul ekonomisi ilkesine de uygun hareket edilmektedir. İhtiyari dava arkadaşlığı birden fazla davanın birlikte görülmesini sağlayarak yargılamanın yürütülmesini basitleştirmekte; hukuk kurallarının dava arkadaşlarına eşit şekilde uygulanmasını ve delillerin bütün dava arkadaşları için güvence altına alınmasını sağlamakta; neticede ise, çelişkili hükümlerin verilmesi önlenmektedir⁹³.

⁸⁹ Beck’scher Online Kommentar, (**Dressler**), § 60, Rdnr. 3; Saenger, (Ralf **Bendtsen**), § 60, Rdnr. 9.

⁹⁰ Beck’scher Online Kommentar, (**Dressler**), § 60, Rdnr. 3. Bunun yanında yapı malikinin binada ortaya çıkan kusurlar nedeniyle müteahhide, mimara ve yapı mühendisine karşı birlikte dava açması halinde de davalılar arasında ihtiyari dava arkadaşlığının doğacağı kabul edilmektedir (Saenger, (Ralf **Bendtsen**), § 60, Rdnr. 9).

⁹¹ Sutter- Somm, (**E. Staehelin/Schweizer**), Art. 71, Rdnr.5.

⁹² Berner Kommentar ZPO, (Balz **Gross/Roger Zuber**), Art. 71, Rdnr. 9.

⁹³ Berner Kommentar ZPO, (Balz **Gross/Roger Zuber**), Art. 71, Rdnr. 1-2.

Kanaatimizce, Alman ve İsviçre hukukunda ihtiyari dava arkadaşlığını doğuran hallerin geniş yorumlanması gerektiğini savunan görüş Türk hukuku için de geçerlidir. Zira, 6100 sayılı Kanunla yapılan değişikliklerle davanın aynı tarafında birden fazla kişinin bulunduğu haller (tarafların taahhüdü) genişletilmiştir. Bir kere, kanun koyucu 6100 sayılı Kanunla “aynı vakıa ve hukuki sebepler” ifadesi yerine “benzer vakıa ve hukuki sebeplerin” varlığını ihtiyari dava arkadaşlığının doğması için yeterli kabul ederek, birlikte açılacak davaların kapsamını genişletmiştir. Bunun yanında, Hukuk Muhakemeleri Kanununda davaların birleştirilmesi kolaylaştırılmış; davaların birleştirilebileceği hallere “benzer sebepler” de eklenmiş (HMK. m.166/4); davaların talep üzerine veya re’sen her zaman birleştirilmesi mümkün hale getirilmiş (HMK. m.166/1) ve aynı yargı çevresinde görülen davalarda mahkemenin resen birleştirme kararı verebileceği kabul edilmiştir (HMK. m.166/1). Böylece, aralarında irtibat olan davaların sonradan birleştirilerek görülmesi kolaylaştırılmıştır. O yüzden, Kanundaki “benzer vakıalar” ifadesinin ihtiyari dava arkadaşlığı kurumunun uygulama alanını genişletecek şekilde yorumlanması; birlikte açılan davalarda ileri sürülen taleplerin dayandığı hayat olayının tespit edilmesine yarayacak ve bu olayı benzer durumlardan ayıracak ölçüde maddi vakıalar arasındaki benzerliğin ortaya konulması, Kanunda aranan benzerlik şartının yerine gelmesi için yeterli kabul edilmelidir. Hemen belirtmek gerekir ki, Kanundaki “ve” ifadesinin “veya” şeklinde anlaşılması isabetli olmayacak; hatta başka sorunları beraberinde getirecektir. Zira, bu görüşün kabulü halinde birlikte açılan davaların dayandıkları vakıalar veya hukuki sebeplerden birisi arasındaki benzerlik ihtiyari dava arkadaşlığının doğmasına yeterli olacak; böylece, benzer hukuki sebeplere ancak birbirinden tamamen ayrı vakıalara dayanan davaların birlikte açılmasının yolu açılacaktır. Birbirinden tamamen bağımsız vakıalara dayanan davaların birlikte görülmesinde hiçbir usuli yarar olmadığı ise aşikârdır.

Yukarıdaki açıklamalar çerçevesinde, vakıalar arasında ne zaman benzerlik olduğuna işaret eden mahkeme kararlarına da değinmekte fayda vardır. Alman Federal Mahkemesi bir kararında babanın farklı eşlerden dünyaya gelen çocuklarına karşı nafaka miktarının indirilmesi için dava açması halinde davalılar arasında ihtiyari dava arkadaşlığının bulunduğunu kabul etmiştir. Anılan olayda, baba gerek evlilik dışı gerekse evlilik içi

çocuğuna nafaka ödemekle yükümlü iken, ekonomik şartlarının kötüleştiği gerekçesiyle ödediği nafakanın indirilmesi talebiyle her iki çocuğuna karşı dava açmıştır. Federal Mahkeme davalılar arasında ihtiyari dava arkadaşlığı bulunduğunu; Alman Usul Kanununun ihtiyari dava arkadaşlığına ilişkin hükümlerinin geniş yorumlanması gerektiğini; somut olayda akrabalık ve evlilik gibi niteliği gereği benzer vakıa ve hukuki sebeplere dayanan taleplerin söz konusu olduğunu; hükmedilecek nafaka tutarının davacı babanın diğer kanuni nafaka yükümlülüklerinin mevcut olup olmadığına bağlı olduğunu; zira, nafaka yükümlüsünün diğer nafaka alacaklılarına olan sorumluluğunun ödeme gücünü etkileyeceğini; bu bağlamda, ihtilafın tek bir dava çatısı altında incelenerek taleplerin birlikte karara bağlanmasının tüm nafaka alacaklılarının ihtiyaçlarının dikkate alınmasını sağlayacağı için amaca uygun olduğunu belirtmiştir⁹⁴. Görüldüğü gibi, Alman Federal Mahkemesi bu kararında ihtiyari dava arkadaşlığının şartlarının mevcut olup olmadığını tartışırken “amaca uygunluk” kriterini esas almıştır. Bu açıdan, Alman Federal Mahkemesi’nin anılan kararında esas aldığı kriterin İsviçre Federal Usul Kanununun 71. maddesinin gerekçesiyle paralellik arz ettiği görülmektedir.

Bayern İstinaf Mahkemesi’nin kararına konu olan bir başka olayda ise, davacı inşa ettirdiği evin balkon ve teraslarındaki ayıplar nedeniyle, inşaatın onay ve iş planını hazırlayan mimar ile binanın yapı denetimini yapmakla görevli olup hatalı planlamayı tespit edebilecek durumdaki diğer mimarlara karşı birlikte dava açmıştır. Bayern İstinaf Mahkemesi somut olayda davalıların inşa edilen evdeki eksiklikler nedeniyle birlikte dava edildiğini; davaların dayandığı vakıaların ve hukuki sebeplerin büyük ölçüde birbirine benzer olduğunu; zira, davalı mimarlardan birisi binanın planlamasından diğerlerinin ise inşaatın denetlenmesinden sorumlu olduğunu; bu durumda, davalılar arasında ihtiyari dava arkadaşlığının doğacağını belirtmiştir⁹⁵.

Yukarıda zikredilenler dışında, benzer veya büyük ölçüde benzer vakıalara dayanan ihtiyari dava arkadaşlığına Alman hukukundan başka örnekler verilebilir. Alman doktrininde borçlunun mal kaçırmaya yönelik tasarrufuna

⁹⁴ BGH, *Beschluß* vom 26.11.1997 - XII ARZ 20/97 (www.beck-online.beck.de).

⁹⁵ BayObLG NJW-RR 1998, 814. BayObLG, *Beschluß* vom 3.3.1998 - 1Z AR 9-98. Musielak, (**Weth**), § 60, Rdnr. 10; Prütting/Gehrlein, (**Gehrlein**), § 59, 60, Rdnr. 10.

karşı birden fazla alacaklının tasarrufun iptali davası açması halinde davaların dayanağını teşkil eden vakıalar benzer olduğu için davacılar arasında ihtiyari dava arkadaşlığının doğacağı belirtilmektedir⁹⁶. Bunun gibi, aynı zarardan mağdur olan birden fazla kişi zarar verene karşı birlikte dava açtıklarında da "benzerlik" şartının gerçekleşeceği kabul edilmektedir⁹⁷. Bir kambyo senedini elinde bulunduran kişinin kambyo yükümlülerine karşı açacağı davada davalılar arasında ihtiyari dava arkadaşlığı vardır⁹⁸. Benzer içeriğe sahip birden fazla satım sözleşmesine dayanarak teslim talebiyle dava açıldığında da durum bu merkezdedir⁹⁹. Sigorta şirketinin üzerinde uzlaşılacak sigorta sözleşmesini ihlal eden çok sayıda sigortalıya karşı açtığı davada benzer hukuki sebeplere ve vakıalara dayanıldığı için davalılar arasında ihtiyari dava arkadaşlığı vardır¹⁰⁰. Buna ilaveten, birbiriyle örtüşen çok sayıda sigorta sözleşmesine¹⁰¹ ve birden fazla yapı malikinin akdettiği inşaat sözleşmesine¹⁰² ve finansal kiralama sözleşmesi nedeniyle müştereken sorumlu olanlara¹⁰³ karşı birlikte dava açılması bu konuda verilebilecek diğer örneklerdir¹⁰⁴.

Türk hukukunda da benzer vakıalara dayandıkları için birden fazla davanın birlikte açılabilmesini kabul eden Yargıtay kararlarına rastlamak mümkündür. Nitekim, 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu yürürlükte iken Yargıtay Hukuk Genel Kurulu bir kararında "Ayrı ayrı akitlere müstenit ayrı ayrı kimselere ait iki davanın bir arzuhal ile açılması doğru değilse de, aynı evin alt katı birine üst katı diğerine kiralanmış olup, kiracıların ev sahibine verdikleri fazla kira bedelinin istirdadı davasını bir arzuhal ile ikame etmelerine kanuni bir engel yoktur" demek suretiyle bu

⁹⁶ Stein/Jonas, (Reinhard **Bork**), § 60, Rdnr. 3; **Alangoya**, Dava Ortaklığı, s. 83.

⁹⁷ Saenger, (Ralf **Bendtsen**), § 60, Rdnr. 9.

⁹⁸ Stein/Jonas, (Reinhard **Bork**), § 60, Rdnr. 3; Münchener Kommentar, (**Schultes**), § 60 Rdnr. 2.

⁹⁹ Beck'scher Online Kommentar, (**Dressler**), § 60, Rdnr. 3. Türk hukukunda aynı yönde bkz. **Ulukapı**, s. 133.

¹⁰⁰ **Rosenberg/Schwab/Gottwald**, § 48, Rdnr. 7.

¹⁰¹ Münchener Kommentar, (**Schultes**), § 60 Rdnr. 2.

¹⁰² BayObLG (1.ZS), 10. 3. 1983 tarihlik kararı - Allg. Reg. 9/83 (www.beck-online.beck.de).

¹⁰³ BGH, 22-10-1986 tarihlik kararı - VIII ZB 40/86 (Düsseldorf) (www.beck-online.beck.de).

¹⁰⁴ Münchener Kommentar, (**Schultes**), § 60 Rdnr. 2.

yönde görüş bildirmiştir¹⁰⁵. HUMK.m.43, b.2 hükmünde benzer vakıaların varlığı halinde birlikte dava açılabilmesine dair açık bir ifade yer almadığı ve anılan olayda talep sonucu (fazla kira bedelinin istirdadı) benzer vakıalara (içerikleri birbirine yakın kira sözleşmelerine) dayandığı halde Yargıtay isabetli şekilde davacılar arasında ihtiyari dava arkadaşlığının doğacağına hükmetmiştir. Doktrinde de, işçiler bir işverenle aynı nitelikte sözleşmeler akdetmiş ve benzer talepler ileri sürerek işverene karşı dava açmışlarsa, işçiler arasında ihtiyari dava arkadaşlığı doğacağı ifade edilmiştir¹⁰⁶.

Yargıtay 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu yürürlüğe girdikten sonra verdiği bir kararda ise benzer vakıalara dayanan davaların birlikte açılmayacağına hükmetmiştir. Anılan olayda, çok sayıda işçinin sendika üyeliğinin tespiti için sendikaya karşı açtığı bir dava söz konusudur. Yargıtay'ın söz konusu kararı şöyledir : "... *Taraflar arasındaki uyumsuzluk, davacıların davalı sendika üyesi olup olmadıkları noktasında toplanmaktadır... Somut olayda, davacıların taleplerinin davalı sendikaya üye olmadıklarının tespitine ilişkin olduğu anlaşılmaktadır. Sendika üyeliği, sendika ile üye arasındaki hukuki ilişkiyi ifade eden bir kavram olduğundan davacılar arasında zorunlu ya da ihtiyari dava arkadaşlığı bulunmamaktadır. Bu sebeple öncelikle davacıların taleplerinin tek bir davada görülmesi hatalıdır...*"¹⁰⁷. Yukarıda zikredilen Yargıtay kararında işçilerden her biri kendi sendika üyeliğinin mahkeme kararıyla tespit edilmesini istediği ve her birinin sendikayla olan üyelik ilişkisi birbirinden bağımsız olduğu için taleplerin aynı vakıaya dayandığından söz edilemez. Ancak, davacı işçiler aynı sendikayla olan üyelik ilişkilerinin tespiti için dava açmış olup, her birinin üyelik başvurusu yapıp yapmadığı benzer vakıa teşkil etmektedir. İşçiler sendika üyeliğinin tespiti için birlikte dava açtıklarında, ihtilaf davalı sendikadan ve Bölge Çalışma Müdürlüğü'nden¹⁰⁸ gelecek bilgi ve belgeler

¹⁰⁵ Yargıtay Hukuk Genel Kurulu 2.5.1951 Tarih E. 269, K. 94 sayılı kararı. Aynı yönde bkz. Umar, Şerh, s. 201- 202; Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 483.

¹⁰⁶ İlhan Postacıoğlu, Medeni Usul Hukuku Dersleri, İstanbul 1975, s. 286; İsviçre hukukunda aynı yönde bkz. Basler Kommentar (Peter Ruggie), Art. 71, Rdnr. 26.

¹⁰⁷ Yargıtay 22. Hukuk Dairesi Esas Numarası: 2012/13802 Karar Numarası: 2012/16713 Karar Tarihi: 12.07.2012, www.legalbank.net.

¹⁰⁸ Zira, üye kayıt fişinin bir nüshası Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ile işyerinin bağlı olduğu Bölge Çalışma Müdürlüğü'ne gönderilmektedir (Sendikalar Kanunu, m.22, son).

dikkate alınarak çözümlenecektir. Bu tespitin müşterek bir yargılama yapılarak daha az masrafla ve daha kısa sürede gerçekleştirilmesi mümkündür. Zira, davaya bakan mahkeme yargılama sırasında dava dosyasına ibraz edilen üyelik başvuru formlarını ve varsa işveren nezdindeki kayıtları inceleyerek bir karara varacaktır. Mahkemenin tahkikat aşamasında toplayacağı ve değerlendireceği deliller birbiriyle örtüştüğüne göre, bu davaların birlikte görülerek karara bağlanması usul ekonomisine uygun olacaktır. O itibarla, Yargıtay'ın yukarıda zikredilen kararının aksine davacı işçiler arasında ihtiyari dava arkadaşlığının gerçekleşeceği kabul edilmelidir.

Yargıtay bir başka kararında da bu konuda olumsuz görüş bildirmiştir. Yargıtay'ın anılan kararı şöyledir: "... **Dava davacıların davalı Belediyede çalıştıkları sürelerin tespiti istemine ilişkindir...** Davalar arasında Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 57. veya 166/4. maddesi anlamında bağlantı bulunmadığı halde, mahkemenin dava dosyalarını birleştirme kararı verip, yargılamayı iyi bir şekilde yürüterek sonuçlandırması imkanı yoktur. Böyle bir durum yargılamanın iyi bir şekilde yürütülmesine engel olduğu gibi, isabetli bir karar verilememesi sonucuna yol açar. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun 06.10.2010 gün ve 10-429, 2010/449 sayılı vb. kararlarında da vurgulandığı üzere, **her davanın kendine özgü koşullar içereceği gözetilip, davadaki iddiaların ve her bir davacı sigortalının durumu irdelenip, toplanan delillerin bireyselleştirilmesi zorunludur. Bağlantı bulunmadan yapılan bir birleştirme kararı sonuca etkili bir önemli bir usul yanlışlığı olduğundan Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 30. Maddesinde yer alan ve "Hakim, yargılamanın makul süre içinde ve düzenli bir biçimde yürütülmesini ve gereksiz gider sağlamakta yükümlüdür" şeklinde ifadesini bulan usul ekonomisi ilkesinin de böyle bir durumda uygulanma yeri yoktur...**"¹⁰⁹. Görüldüğü gibi, Yargıtay bu kararında davacıların hizmet tespitine dair taleplerinin ayrı ayrı incelenmesi gerektiğinden hareketle, davacılar arasında ihtiyari dava arkadaşlığının bulunmadığı sonucuna varmıştır. Öncelikle belirtmek gerekir ki, anılan olayda davaların dayandıkları vakıalar arasında HMK.m.57/1,c hükmü anlamında benzerlik vardır. Her ne kadar davacı işçiler ile davalı Belediye arasında ayrı hizmet sözleşmeleri akdedil-

¹⁰⁹ Yargıtay 10. Hukuk Dairesi 2010/3109, K. 2011/13005 04.10.2011 tarihli karar (MIHDER, 2012/1, s. 125-126).

mişse de, bu sözleşmelerin içeriğinin benzer olduğu söylenebilir. Çünkü, anılan hizmet sözleşmelerinin hepsi davacı işçiler ile davalı Belediye arasındaki hukuki ilişkiyi ve bu bağlamda, davacıların davalı nezdinde hangi konumda çalışacaklarını, görevlerini, yetki ve sorumluluklarını ve alacakları ücreti düzenlemektedir. Bu durumda, benzer içeriğe sahip hizmet sözleşmelerine dayanarak açılan davalar arasında benzerlik olduğu kabul edilmelidir. Davacı işçiler davalı işveren nezdindeki hizmetlerinin tespitini istediklerine göre, işverene yöneltilen talep sonuçları arasında bağlantı olduğu açıktır. Öte yandan, Yargıtay mezkur kararında “**davadaki iddiaların ve her bir davacı sigortalının durumu irdelenip, toplanan delillerin bireyselleştirilmesi zorunludur**” gerekçesine dayanmakta ise de, sigortalı hizmet süresi tespit edilirken birbirinden bağımsız bir yargılama yürütülmesine gerek yoktur. Davacı işçilerin davalı nezdinde çalışıp çalışmadıkları araştırılırken başvurulacak deliller büyük ölçüde örtüşecektir. Mahkeme davacı işçilerin kayıtlarını Sosyal Güvenlik Kurumu’ndan talep edecek, davalı işverenden davacı işçilerin işe giriş ve çıkış kayıtlarını isteyecek, böyle bir kayıt yoksa işveren nezdindeki kayıtları keşif yapmak ve gerekirse bilirkişi atamak suretiyle inceleyecek ve ayrıca tarafların gösterdikleri tanıkları dinleyecektir. Görüldüğü gibi, birden fazla kişi birlikte hizmet tespiti davası açıldığında tahkikat aşamasında müracaat edilecek deliller büyük ölçüde örtüşmekte olup, sadece gösterilecek tanıklar farklı olabilecektir. Ancak, kanaatimizce tanık delilini de mutlak bir istisna olarak görmemek gerekir. Çünkü, davacı işçiler çalışma olgusunu ispatlamak için aynı işyerindeki diğer çalışanları tanık olarak gösterdikleri takdirde, mahkemece dinlenecek tanıklar da örtüşecek, tanıklar birden fazla dava hakkında tanıklık yapabilecektir. Bütün bu sebepler karşısında, Yargıtay’ın yukarıdaki kararının aksine, birden fazla işçinin aynı işverene karşı birlikte açtıkları hizmet tespiti davasında davacılar arasında ihtiyari dava arkadaşlığının mevcut olduğu kabul edilmelidir. Aksi düşüncenin kabulü, yerel mahkeme benzer vakıalara dayanan çok sayıda davayı ayrı ayrı görmek zorunda kalacak; bu davalarda verilen kararlar Yargıtay nezdinde yine ayrı temyiz incelemesine konu olacak ve neticede usul ekonomisine aykırı davranılmış olacaktır (HMK. m.30).

Öte yandan, Kanundaki “benzer vakıaların ve hukuki sebepler” ifadesinin “benzer vakıalara ve aynı hukuki sebebe” dayanan davalar için de uygulanacağı konusunda tereddüt etmemek gerekir. Kanun koyucu “benzer

vakıalar ve hukuki sebeplerin” varlığı halinde davalar arasında bağlantı olduğunu kabul ettiğine göre, davaların dayandıkları hukuki sebeplerin aynı olduğu hallerde sözü geçen irtibat evleviyetle mevcuttur. Yargıtay’ın konuyla ilgili bir kararı da aynı yödedir : “... Davacı şirketler birlikte iflasın ertelenmesi talebinde bulunmuşlar, **mahkemece birlikte açılan dava ile iflasın ertelenmesine ilişkin talep usule aykırı bulunmayarak birlikte sonuçlandırılmıştır...** İhtiyari dava arkadaşlığı davaların birleştirilmesi yoluyla da mümkün olduğundan (Alangoya Yavuz: Medeni Usul Hakkında Dava Ortaklığı, İstanbul 1965, s. 62) birbiri ile ilgisi olan davaların benzer sebep kavramı içerisinde değerlendirilerek bağlantının varlığı kabul edilmeli ve bu davalar birlikte görülebilmelidir. Zira bu durum yargılamayı çabuklaştıracağından, yargılama giderini azaltacağından ve çelişkili kararların önüne geçeceğinden usul ekonomisine de uygun düşmektedir, iflasın ertelenmesi talebinde bulunan birden fazla sermaye şirketinin talebi ayrı ayrı değerlendirileceğinden ve erteleme koşullarının talepte bulunan her şirketin kendi mali yapısı içinde gerçekleşip gerçekleşmediği aranacağından talep HUMK’nun 43. maddesine uygundur...”¹¹⁰. Yargıtay yukarıdaki kararında her ne kadar davacıların benzer vakıalara ve hukuki sebeplere dayandıklarını ifade etmekte ise de, gerçekte borçlu şirketler benzer vakıalara fakat aynı hukuki sebebe dayanmaktadırlar. Zira, borçlu şirketler borca batıklık nedeniyle (benzer vakıa) zorunlu olarak iflas isteminde bulunmakta, ancak mali durumlarının iyileştirilebileceğini iddia ederek iflasın ertelenmesine (aynı hukuki sebep) karar verilmesini istemektedirler (İİK. m.179). Birlikte açılan davaların dayandıkları vakıaların benzer, hukuki sebeplerin aynı olduğu hallerde HMK. m.57/1, c hükümü çerçevesinde ihtiyari dava arkadaşlığının doğacağı ise izahtan varestedir.

3. Davanın Temelini Teşkil Eden Hukuki Sebeplerin Benzer Olması

HMK. m.57/1, c hükmünü incelerken üzerinde durulması gereken bir diğer husus ise, “hukuki sebepler” arasındaki benzerlikten ne anlaşılması gerektiğidir. Hukuki sebepler davacının ileri sürdüğü talebe uygun karar

¹¹⁰ Yargıtay 23. Hukuk Dairesi Esas Numarası: 2013/7061 Karar Numarası: 2014/1234 Karar Tarihi: 21.02.2014, (www.legalbank.net).

verilebilmesi için dava sebebine uygulanacak soyut hukuk kurallarıdır¹¹¹. Davacı talep sonucunu haklı göstermek için dava dilekçesinde ileri sürdüğü vakıaların hukuki nitelendirilmesini yapar. Örneğin davacı dava dilekçesinde dayandığı bir vakıayı haksız fiil, sebepsiz zenginleşme veya belirli bir sözleşme tipiyle nitelendirebilir¹¹². İhtiyari dava arkadaşlığı kurumu bakımından hukuki sebeplerin benzer olması, talep edilen hakkın veya üstlenilen yükümlülüğün hukuki niteliğiyle ilişkilidir¹¹³. Buna göre, ihtiyari dava arkadaşlığının doğabilmesi için, birlikte açılan davalarda dayanılan vakıaların aynı sözleşmeye dayanması, haksız fiil teşkil etmesi veya sebepsiz zenginleşme hükümlerine tabi olması gibi bir benzerlik aranır¹¹⁴.

Hukuki sebeplerin benzer olması, mahkemeye yöneltilen talep sonucu veya davada yerine getirilmesi gereken yükümlülüklerle ilişkilidir. Örneğin ileri sürülen talepler birden fazla sözleşmeye dayansa bile, taleplerden her biri satım, kira veya hâsılat kirası gibi aynı sözleşme tipine dayandığı takdirde hukuki sebebin benzer olduğu kabul edilmektedir. Ancak, birden fazla sözleşmenin bulunduğu hallerde, davanın bir tarafında yer alan kişiler arasında dava arkadaşlığının gerçekleştiğini kabul edebilmek için basit bir ekonomik benzerliği aşan dâhili bir bağlantı olmalı, bu bağlantı büyük ölçüde sözleşmelerin birbirine benzer içeriğine dayanmalıdır¹¹⁵. Demek ki, birlikte açılan davaların dayanağını teşkil eden vakıaların gelişiminin veya ekonomik temelinin benzer olması yeterli olmayıp, dâhili bir bağlantının varlığı gerekmektedir. Yargılamanın yürütülmesinde belirsizlik yaratacaksa, birden fazla davanın birlikte görülmesi amaca uygun değildir¹¹⁶. Alman Federal Mahkemesinin kararına konu olan bir olayda, emlak komisyoncusu alıcı ve satıcı ile ayrı komisyonculuk sözleşmeleri yapmış ve alıcı ve satıcıdan ayrı ayrı komisyon alacağı talep etmiştir. Federal Mahkeme bu davada satıcı ve alıcının ihtiyari dava arkadaşı gösterilmesini haklı bulmuş; vakıa-

¹¹¹ Alangoya/Yıldırım/Deren Yıldırım, s. 227.

¹¹² Kuru, Dava sebebi, s. 219.

¹¹³ Beck'scher Online Kommentar, (Dressler), § 60, Rdnr. 1.

¹¹⁴ Prütting/Gehrlin, (Gehrlein), § 59, 60, Rdnr. 10, 11. Türk hukukunda aynı yönde bkz. Umar, s. 218.

¹¹⁵ BGH, Beschlussvom 23-05-1990 - I ARZ 186/90 (www.beck-online.beck.de).

¹¹⁶ Saenger, (Ralf Bendtsen), § 60, N. 10.

ların ve hukuki sebeplerin aynı olmadığı hallerde talepler arasında esasa dair bir bağlantı varsa, bu bağlantının işin doğası icabı taleplerin benzer kabul edilmesini sağlayacağını belirtmiştir. Federal Mahkeme somut olayda satıcı ve alıcıyla ayrı ayrı yapılan komisyonculuk sözleşmeleri ve bu sözleşmelerden kaynaklanan komisyon ücretlerinin fiilen ve hukuken birbirine bağlı olduğunu; anılan taleplerin geçerli şekilde ileri sürülebilmesi için emlak komisyoncusunun akdedilmesine çaba gösterdiği satım sözleşmesinin hukuken geçerli şekilde kurulması gerektiğini; komisyoncunun ileri sürdüğü alacak talebinin, doğal olarak komisyoncunun faaliyeti ile satım sözleşmesinin kurulması arasında illiyet bağı olup olmadığı veya talep edilen komisyon miktarının uygun olup olmadığı meselesini doğuracağını; bu nedenle, satıcı ve alıcının dava arkadaşı olarak gösterilmesinin mantıklı olacağını belirtmiştir¹¹⁷. Bu karar doktrinde de destek bulmuş ve anılan olayda içerikleri benzer sözleşmelere dayanan bir talep olduğu ve Alman Usul Kanununun 60. paragrafının uygulanması gerektiği belirtilmiştir¹¹⁸.

Alman doktrininde, birlikte açılan davaların dayanağını oluşturan sözleşme türünün örtüşmediği hallerde de (satım, kira gibi) dayanılan hukuki sebep yine sözleşme olduğu için Kanunda aranan benzerlik şartının yerine geldiği kabul edilmektedir¹¹⁹. Hukuki sebeplerin benzer olduğu durumlara, birlikte açılan davalarda ileri sürülen taleplerin benzer sözleşme tipine dayanması, sözleşme bulunmayan hallerde ise sebepsiz zenginleşme hükümlerine, haksız fiil veya nafaka yükümlülüğüne dayanılması örnek gösterilmektedir¹²⁰. Bunun yanında, finansal kiralama sözleşmesi nedeniyle müşterek sorumlu olanlara karşı birlikte dava açılarak tazminat talep edildiğinde veya bir taşınmaz malikinin gürültü yapıldığı gerekçesiyle diğer (komşu)

¹¹⁷ BGH, Beschlußvom 23-05-1990 - I ARZ 186/90 (www.beck-online.beck.de).

¹¹⁸ Stein/Jonas, (Reinhard **Bork**), § 60, Rdnr. 3; Prütting/Gehrlin, (**Gehrlein**), § 59, 60, Rdnr. 11.

¹¹⁹ Beck'scher Online Kommentar, (**Dressler**), § 60, Rdnr. 1. Saenger, (Ralf **Bendtsen**), § 60, N. 6.

¹²⁰ Beck'scher Online Kommentar, (**Dressler**), § 60, Rdnr. 1. Saenger, (Ralf **Bendtsen**), § 60, N. 6. Örneğin bir trafik kazası nedeniyle sürücüye ve mali sorumluluk sigortası yapana karşı dava açıldığı takdirde, davalılar arasında ihtiyari dava arkadaşlığı vardır (Saenger, (Ralf **Bendtsen**), § 60, N. 6). OLG Z weibrücken MDR 1983, 495 (www.beck-online.beck.de). Beck'scher Online Kommentar, (**Dressler**), § 60, Rdnr. 3.

taşınmaz malikine ve onun kiracısına karşı birlikte dava açıldığında vakıalar ve hukuki sebepler arasındaki benzerlik nedeniyle ihtiyari dava arkadaşlığı gerçekleşecektir¹²¹. Öte yandan, aynı hacze karşı üçüncü kişilerin birlikte istihkak davası açmaları halinde de hukuki sebepler benzerdir¹²². Türk hukukunda ise farklı kişilerin aynı mahcuz mal hakkında ayrı ayrı istihkak davası açabilecekleri; bu durumda, şartları varsa davacılar arasında ihtiyari dava arkadaşlığının doğacağı belirtilmektedir¹²³. Gerçekten, borçlunun elinde iken haczedilen bir mal hakkında üçüncü kişiler ayrı ayrı istihkak iddiasında bulunur ve akabinde birlikte istihkak davası açarlarsa, davacılar arasında ihtiyari dava arkadaşlığı meydana gelir. Bu ihtimalde, üçüncü kişilerin dayandıkları hukuki sebepler aynı olabileceği gibi, benzer de olabilir. Örneğin üçüncü kişilerden bazıları mülkiyet diğerleri sınırlı bir aynı hakka dayanıyorsa, davacıların talepleri benzer hukuki sebeplere dayandığı için aralarında ihtiyari dava arkadaşlığı gerçekleşecektir.

4. Benzer Vakıalara ve Hukuki Sebeplere Dayanan Davaların Talep Sonuçları Arasında Bağlantı Olması Gerekir mi?

Hukuk Muhakemeleri Kanununda “vakıalar ve hukuki sebepler arasında benzerlik olması” halinde ihtiyari dava arkadaşlığının doğacağı belirtilmekle yetinilmiş olup (HMK. m.57/1, c); başkaca bir munzam şart aranmamıştır. Burada birlikte açılan davalarda ileri sürülen talepler arasında bağlantı olmasının gerekli olup olmadığı sorulabilir. Gerçekten, kimi durumlarda davaların dayandıkları vakıalar ve hukuki sebepler benzer olsa bile, ileri sürülen talep sonuçları arasında bağlantı olmadığı için bu davaların birlikte görülmesinde fayda olmayabilir. Nitekim, İsviçre hukukunda vakıaların veya hukuki sebeplerin benzer olması halinde ihtiyari dava arkadaşlığının doğacağı kabul edildiği halde (sZPO.m.71), birlikte açılan davalarda ileri sürülen talepler arasında konu (esas) bakımından bağlantı aranıp aranmayacağı tartışmalıdır. İsviçre Federal Mahkemesi bugüne kadar verdiği kararlarında, davalılara karşı ileri sürülen talepler arasında mutlaka harici ve dâhili bir bağlantı bulunması gerektiğine işaret etmiş; dava arkadaşlarına

¹²¹ Prütting/Gehrlin, (**Gehrlein**), § 59, 60, Rdnr. 10, 11.

¹²² Musielak, (**Weth**), § 60, Rdnr. 10.

¹²³ **Kudret Aslan**, Hacizde İstihkak Davası, Ankara 2005, s. 362.

yöneltilen talepler önemli ölçüde benzer vakıa ve hukuki sebeplere dayandığı takdirde ise bu bağlantının mevcut olduğunu kabul etmiştir¹²⁴. Doktrinde ise, İsviçre Federal Usul Kanununun bugünkü ifadesi karşısında “benzer vakıaların veya hukuki sebeplerin” varlığının ihtiyari dava arkadaşlığının doğması için yeterli olduğu ileri sürüldüğü gibi (sZPO.m.71)¹²⁵, dava konusu hak veya yükümlülükler arasında dahili veya harici kesin bir bağlantı olması gerektiği de savunulmaktadır¹²⁶.

Alman Usul Kanununda da ihtiyari dava arkadaşlığının doğması için davaların dayandığı vakıalar ve hukuki sebepler arasında benzerlik olması yeterli kabul edildiği halde¹²⁷ gerek doktrindeki yazarlar gerekse Alman Federal Mahkemesi, birlikte açılan davaların talep sonuçları arasında bağlantı olması gerektiğini vurgulamaktadır¹²⁸. Alman Federal Mahkemesi taleplerin soyut içeriklerinin uyuşması (birbirini tutması) halinde bu benzerliğin mevcut olduğunu kabul etmektedir¹²⁹. Doktrinde de dava arkadaşları tarafından ileri sürülen veya onlara yöneltilen talepler arasında mutlaka esas bakımından dâhili bir bağlantı aranmaktadır¹³⁰. Davaların dayandıkları olayların gelişiminin esas (konu) bakımından birbirine benzemesi ve iktisadi temellerinin örtüşmesi yeterli değildir. Taleplerin soyut içeriği örtüştüğü takdirde talepler arasında benzerlik olduğundan söz edilebilir. Bilhassa talepler arasında esas (konu, içerik) bakımından bağlantı olan hallerde bu şart gerçekleşmiş olur¹³¹. Talepler arasında irtibat bulunan davalara, bir satım sözleşmesine istinaden çok sayıda teslim talebinde bulunulması, aynı haksız fiile dayanarak birden çok tazminat talebinde bulunulması, birden fazla

¹²⁴ BGE 129 III 80 E. 2.2.

¹²⁵ Berner Kommentar ZPO, (Balz **Gross/Roger Zuber**), Art. 71, Rdnr. 5, 9; **Stahelin/Stahelin/Grolimund**, s. 193.

¹²⁶ Brunner/Gasser/Schwander, (**Eva Borla - Geier**), Art. 71, Rdnr. 12.

¹²⁷ Beck'scher's Online Kommentar, (**Dressler**), § 60, Rdnr. 1.

¹²⁸ Berner Kommentar ZPO, (Balz **Gross/Roger Zuber**), Art. 71, Rdnr. 5; **Stahelin/Stahelin/Grolimund**, s. 193.

¹²⁹ Musielak, (**Weth**), § 60, Rdnr. 10. Tazminat talebine örnek olarak bkz. BGH, Urteil vom 21.2.1975 - V ZR 148/73 (Frankfurt)

¹³⁰ Saenger, (Ralf **Bendtsen**), § 60, N. 5.

¹³¹ Musielak, (**Weth**), § 60, Rdnr. 10. Tazminat talebine örnek BGH, Urteil vom 21. 2. 1975 - V ZR 148/73 (beck-online.beck.de).

nafaka talebinde bulunulması ve kıymetli evrak hukukundan kaynaklanan talebin birden çok kambiyo borçlusuna karşı ileri sürülmesi örnek gösterilebilir¹³². Alman doktrininde birden fazla müşterinin¹³³ veya sigortalının bir sözleşmeyi benzer koşullarla imzalamaları halinde, ilerde o sözleşmeden kaynaklanan davalarda ileri sürülen talepler arasında dâhili bağlantının var olduğu kabul edilmektedir. Birden fazla nafaka alacaklısının (eşin ve evlilik içi doğan çocuğun) aynı nafaka yükümlüsüne (babaya) karşı birlikte dava açmaları halinde de talepler arasında bağlantı vardır. Nafaka yükümlüsünün birden çok nafaka alacaklısına karşı açtığı davada ise davalılar arasında ihtiyari dava arkadaşlığı doğacaktır (dZPO 323)¹³⁴. Benzer şekilde, nafaka borcundan kısmen yükümlü olan birden fazla kişiye karşı açılan davada ileri sürülen talepler arasında anılan bağlantı vardır¹³⁵. Alman Federal Mahkemesi bir kararında, hastanın kendisini birbiri ardına ve fakat farklı zamanlarda tedavi eden iki ayrı hekime birlikte dava açabileceğini kabul etmiştir. Federal Mahkeme bu olayda davacının ileri sürdüğü talepler arasındaki dâhili bağlantıyı doktorların tedavi hatalarının tazminat ödeme yükümlülüğü doğuran sonuca birlikte etki ettikleri iddiasına dayandırmıştır¹³⁶.

Alman Federal Mahkemesi'nin kararına konu olan bir başka olayda ise, davacı bir bölümünü davalı karı kocayla imzaladığı, kalanını ise sadece davalı kocayla akdettiği çok sayıda sözleşmeyle ticari işletmesinin üretim alanlarını ve fabrikasını çevreleyen taşınmazları davalılara satmıştır. Davacı açtığı davada satış parasının ödenmeyen bölümünü ve yaptığı masrafları istemiş aynı zamanda ecrimisil talebinde bulunmuştur. Davalılar ise bir

¹³² Münchener Kommentar, (**Schultes**), § 60 Rdnr. 2; Prütting/Gehrlin, (**Gehrlein**), § 59, 60, Rdnr. 10; Stein/Jonas, (Reinhard **Bork**), § 60, Rdnr. 3. Kambiyo hukukundan kaynaklanan çok sayıda talep bu konuda verilebilecek bir diğer örnektir (Prütting/Gehrlin, (**Gehrlein**), § 59, 60, Rdnr. 9).

¹³³ Bu ihtimalde, müşteriler malları birbiriyle örtüşen koşullarla satın almışlardır (Stein/Jonas, (Reinhard **Bork**), § 60, Rdnr. 3).

¹³⁴ Prütting/Gehrlin, (**Gehrlein**), § 59, 60, Rdnr. 10; Stein/Jonas, (Reinhard **Bork**), § 60, Rdnr. 3. BGH NJW 98, 685.

¹³⁵ Stein/Jonas, (Reinhard **Bork**), § 60, Rdnr. 3.

¹³⁶ Musielak, (**Weth**), § 60, Rdnr. 10. KG Berlin, Beschluss vom 27.06.2000 - 20000627 *Aktenzeichen 28 AR 171/99* (www.beck-online.beck.de). Beck'scher Online Kommentar, (**Dressler**), § 60, Rdnr. 1.

tarafından davanın reddini isterken, diğer taraftan karşı dava açmışlardır. Davalılar açtıkları karşı davada beş karşı davalıdan 100.000 Alman Markının faiziyle birlikte ödenmesini, davacıya yönelttikleri karşı davada ise ilave olarak uğradıkları zararın tespitini de istemişlerdir. Davalılar asıl davanın davacısına yönelttikleri karşı davada 1971 tarihli sözleşmenin ifa edilmemesi sebebine dayanırken, diğer karşı davalılar hakkında yanlış teminatlar vermek ve hileli şekilde susmak suretiyle kendilerini zarara uğrattıkları iddiasına dayanmışlar; iki numaralı karşı davalının ise yetkisiz temsilci tarafından temsil edildiğini ve bu yüzden 1971 tarihli sözleşmenin onun bakımından geçersiz olduğunu iddia etmişlerdir. Alman Federal Mahkemesi yaptığı inceleme neticesinde, İstinaf Mahkemesi'nin karşı davada ileri sürülen bütün taleplerin davacının fabrikası üzerindeki satış pazarlığı vakiasına dayandığını kabul ettiğini; ancak, İstinaf Mahkemesi'nin asıl davanın davacısı hakkında sözleşme hükümlerine, diğer karşı davalılar hakkında haksız fiil hükümlerine ve bir karşı davalı için ise yetkisiz temsil hükümlerine dayanıldığını tespit ettiğini ve karşı davada dayanılan hukuki sebeplerin farklı olduğunu gerekçe göstererek davayı reddettiğini; halbuki, Alman Usul Kanununun 60. paragrafı gereğince birlikte açılan davada talep sonucunun aynı olmasının gerekmediğini; talep sonucunun benzer veya büyük ölçüde benzer vakıya ve hukuki sebeplere dayanmasının yeterli olduğunu; mezkur hükmün amaca uygun şekilde geniş yorumlanması gerektiğini; bu bağlamda, karşı dava bakımından Kanunda aranan “önemli ölçüde benzerlik” kriterinin gerçekleştiğini ve karşı davalılar arasında ihtiyari dava arkadaşlığının doğduğunu belirtmiştir.¹³⁷

Bayern İstinaf Mahkemesi'nin kararına konu olan bir başka olayda ise, davacı portföy yatırımı nedeniyle kendisini zarara uğrattığını iddia ettiği aracı şirkete, komisyoncuya ve bilançoju denetlemekle yükümlü şirkete aracılık faaliyetindeki hukuka aykırılık nedeniyle dava açmıştır. Davacı açtığı davada değerli kağıtların satışı ile dolaşıma sokulmasını düzenleyen

¹³⁷ BGH, *Urteil* vom 21.2.1975 - V ZR 148/73 (Frankfurt) (www.beck-online.beck.de). Alman Federal Mahkemesi'nin “talep sonucunun büyük ölçüde benzer vakıalara ve hukuki sebeplere dayanmasını yeterli” kabul eden bu kararı, İsviçre Federal Mahkemesi'nin Federal Usul Kanununun yürürlüğe girmesinden önce verdiği kararlarıyla paraleldir. (BGE 129 III 80 E.2.2)

kuralların hatalı olduğu gibi, sermaye yatırımına dair iş modelinin de Kredi İşleri Kanununa aykırı olduğunu; davalı denetim şirketinin bu durumu fark edebilecek konumda olduğunu; kaldı ki, bu tespitin yapılmasının anılan şirket bakımından aynı zamanda bir yükümlülük olduğunu iddia etmiştir. Bayern İstinaf Mahkemesi davacının talebini her davalı yönünden farklı sözleşmeye dayandırmasının ve bu sözleşmeler arasında doğrudan hukuki bağlantı bulunmamasının, birlikte açılan davaların esasları arasındaki bağlantıyı ortadan kaldırmadığını belirtmiş; ayrıca ihlâl edildiği ileri sürülen yükümlülüklerin içeriklerinin farklı olmasının ve bu yükümlülüklerin sadece potansiyel yatırımcıları korumaya yönelik olmasının da önemli olmadığını; anılan farklılıklara rağmen davacının ileri sürdüğü taleplerin nitelik itibarıyla benzer olduğunu belirterek, davalılara yöneltilen talepler arasında dahili bağlantı bulunduğuna hükmetmiştir¹³⁸.

Alman doktrininde birlikte açılan davalar arasında yukarıda zikredilen türden bir bağlantı yoksa, ihtiyari dava arkadaşlığının varlığından söz edilemeyeceği kabul edilmektedir¹³⁹. Örneğin birbirinden bağımsız gerçekleşen ve haksız fiil teşkil eden davranışlardan dolayı birden fazla kişiye karşı dava açıldığı takdirde, davalılar arasında ihtiyari dava arkadaşlığı doğmayacaktır. Nitekim, Alman Celle İstinaf Mahkemesi'nin kararına konu olan bir olayda, davacı sahip olduğu film ve televizyon eserleri üzerindeki telif hakkının davalıların benzer fiilleriyle ihlâl edildiğini; davalıların telif hakları hukuken koruma altında olan bir filmin bant kaydını birbirlerinden bağımsız olarak ve yasaya aykırı şekilde kullandıklarını iddia ederek dava açmıştır. Ancak, Celle İstinaf Mahkemesi birlikte açılan davaların dayanağını teşkil eden olayların (vakıaların) akışının benzer olmasının ihtiyari dava arkadaşlığının doğması için yeterli olmadığını; talep sonuçları arasında dâhili bağlantı olması gerektiği halde somut olayda böyle bir bağlantının bulunmadığını; davacının, davalıların davranışlarının birbiriyle bağlantılı olduğunu iddia etmediğini, birden çok kişinin haksız fiil veya haksız fiil benzeri sonuç doğuracak davranışta bulunmalarının taleplerin dayanağının aynı veya benzer olduğunu kabul etmek için yeterli olmadığını; subjektif hakkın benzer

¹³⁸ Prütting/Gehrlin, (**Gehrlein**), § 59, 60, Rdnr. 10; Musielak, (**Weth**), § 60, Rdnr. 10.

¹³⁹ Prütting/Gehrlin, (**Gehrlein**), § 59, 60, Rdnr. 10. KG Berlin, Beschlussvom 27.06.2000 - 20000627 Aktenzeichen 28 AR 171/99 (www.beck-online.beck.de).

şekilde ihlal edilmesi halinde dava masraflarından tasarruf etmek için bütün iddiaların aynı davada ileri sürülmek istenmesinin anlaşılabilirliği; ancak, davalının benzer bir fiil işlemek dışında kendisiyle hiçbir ilişkisi olmayan kişilerle birlikte ve yetkisiz bir mahkemede savunma yapmak istememesindeki menfaatinin de göz ardı edilemeyeceğini belirterek, davalılar arasında ihtiyari dava arkadaşlığı olmadığına hükmetmiştir¹⁴⁰. Görüldüğü gibi, birden fazla benzer vakıaya dayanan hallerde sadece vakıaların gelişiminin ve iktisadi temellerinin benzer olması ihtiyari dava arkadaşlığının doğması için yeterli olmayıp, ileri sürülen talepler arasında dahili bir bağlantı aranmaktadır¹⁴¹.

Bunun yanında, Alman hukuku doktrininde ihtiyari dava arkadaşlığının doğması için dava arkadaşı olarak gösterilen kişilerin karşısında müşterek bir muhatap bulunması gerektiği de ifade edilmektedir. Buna göre, kendisinden talepte bulunulan kişilerin karşısında aynı vakıa dolayısıyla hak sahibi olan ortak bir muhatap bulunması gerekir¹⁴². İhtiyari dava arkadaşlarının karşısında farklı muhataplar bulunuyorsa sözü geçen dâhili bağlantı gerçekleşmemiş demektir¹⁴³. Bir diğer deyimle, dava arkadaşı olarak gösterilen kişilerin karşısında müşterek bir muhatap yoksa, birlikte açılan davaların dayandıkları vakıaların ve hukuki sebeplerin benzer olması ihtiyari dava arkadaşlığının doğması için yeterli değildir. Örneğin farklı hukuki sebeplerle önceden yapılan ödemelerin sebepsiz zenginleşme hükümlerine göre birden fazla kişiden istenmesi halinde durum böyledir¹⁴⁴.

Nitekim, Alman hukukunda meydana gelen bir olayda 19 kişi yatırım dolandırıcılığı nedeniyle zarara uğradıklarını ileri sürerek 18 ayrı kişiye karşı dava açmışlar ve uğradıkları zararın tazminini istemişlerdir. Ancak, Alman

¹⁴⁰ Prütting/Gehrlin, (**Gehrlein**), § 59, 60, Rdnr. 10.OLG Celle, Beschluss vom 08.07.2005 - 4 AR 68/05 (www.beck-online.beck.de).

¹⁴¹ Prütting/Gehrlin, (**Gehrlein**), § 59, 60, Rdnr. 10.

¹⁴² Münchener Kommentar, (**Schultes**), § 59 Rdnr. 9. BGH, *Beschluß* vom 19-11-1991 - X ARZ 10/91 (www.beck-online.beck.de). Bu bağlamda, Alman Federal Mahkemesi'nin bir kararında zikrettiği gibi, farklı yatırımcıların ortak bir muhataba karşı talepte bulunmaları halinde ihtiyari dava arkadaşlığı doğacaktır (Prütting/Gehrlin, (**Gehrlein**), § 59, 60, Rdnr. 10).

¹⁴³ Prütting/Gehrlin, (**Gehrlein**), § 59, 60, Rdnr. 10.

¹⁴⁴ Stein/Jonas, (**ReinhardBork**), § 60, Rdnr. 2.

Federal Mahkemesi ihtiyari dava arkadaşlığının doğabilmesi için Kanunda açıkça zikredilmeyen bir şartın daha gerçekleşmesi gerektiğini; bu çerçevede, kendilerinden talepte bulunulan kişilerin karşısında en azından ortak bir muhatap bulunması gerektiğini bildirmiştir. Halbuki, anılan olayda 19 davacıdan hiçbirisi davalıların büyük bölümüne veya hepsine karşı talepte bulunmamıştır. Federal Mahkeme de bu durumu dikkate alarak davalıların belli bir davacıyla dava arkadaşlığı ilişkisi içinde olmadığını; sadece olayların gelişiminin esas (konu) bakımından benzer olmasının ve davalıların iktisadi temellerini oluşturan vakıaların içerdiği unsurların örtüşmesinin Alman Usul Kanununun 60.paragrafının uygulanması için yeterli olmadığını belirtmiştir. Federal Mahkeme ayrıca somut olayda birden çok talebin birlikte ileri sürülmesinin, davaya çok sayıda kişinin katılmasının ve olayların akışındaki farklılıkların davanın yürütülmesinde karışıklığa ve hak kayıplarına neden olabileceğini belirterek, davalılar arasında ihtiyari dava arkadaşlığı bulunmadığı sonucuna ulaşmıştır¹⁴⁵.

Türk hukukunda birlikte açılan davalarda ileri sürülen talepler arasında bağlantı olması Kanunda ayrı bir şart olarak öngörülmemiştir (HMK. m.57/1, c). Doktrinde ise birlikte açılan davalarda taleplerin aynı veya benzer olmasının aranmasına ihtiyaç olmadığı belirtilmektedir. Örneğin aynı haksız fiil nedeniyle zarara uğrayan kişilerden birinin maddi tazminat diğerinin manevi tazminat istemesine herhangi bir engel yoktur¹⁴⁶. Kanaatimizce de talepler arasında benzerlik olması şart olmamakla birlikte, talepler arasında hiçbir irtibatın olmadığı; hüküm altına alınması istenen taleplerin birbirinden tamamen bağımsız olduğu hallerde davalıların birlikte görülmesinde usuli menfaat mevcut değildir. Aksi takdirde, birbirine benzer vakıalara ve hukuki sebeplere dayanmaları dışında hiçbir ortak noktası bulunmayan davalar birlikte açılıp görülebilecektir. Bu durum yargılamanın sekteye uğramasına ve karmaşıklaşmasına neden olacak; neticede ise yargılamanın usul ekonomisine uygun şekilde yürütülmesi mümkün olmayacaktır.

Yargıtay da Hukuk Muhakemeleri Kanunu yürürlüğe girdikten sonra verdiği bir kararda : "... Davacı işçi ayrı işyerlerinde, ayrı dönemlerde ve

¹⁴⁵ Münchener Kommentar, (Schultes), § 59 Rdnr. 9. BGH, *Beschluß* vom 19-11-1991 - X ARZ 10/91 (www.beck-online.beck.de).

¹⁴⁶ Alangoya, Dava Ortaklığı, s. 78.

ayrı hizmet akitlerine dayanan çalışmalarının tespiti için iki farklı işverene karşı dava açmıştır. **Davacının dayandığı her iki davanın dayanağını da farklı hizmet sözleşmeleri oluşturduğu için dayanılan vakıalar farklıdır. Her ne kadar, davacı işçi anılan davaları birlikte açarak birden fazla işveren nezdindeki toplam çalışma süresinin tespit edilmesini amaçlamakta ise de, birlikte açılan bu davalar arasında bir bağlantı bulunmamaktadır...**¹⁴⁷ demek suretiyle, birlikte açılan davalar arasında bağlantı olması gerektiğini vurgulamıştır. Yargıtay her ne kadar bozma kararını davaların dayanağını teşkil eden vakıaların farklı olmasına dayandırmışsa da, bu olayda davacının ileri sürdüğü talep sonuçları arasında da herhangi bir bağlantı yoktur. Zira, davalı işverenlere yöneltilen taleplerin her biri diğerinden bağımsız olup, davalılardan biri hakkında verilecek hükmün diğerini etkileme ihtimali bulunmamaktadır. Böyle bir durumda, davalılar arasında ihtiyari dava arkadaşlığının gerçekleşmeyeceği ise açıktır. Yargıtay'ın bazı kararlarında ise "talepler arasında bağlantı olması" gerektiğini açıkça zikretmemekle birlikte, ihtiyari dava arkadaşlığının doğması için davalar arasında irtibat aradığı görülmektedir¹⁴⁸.

Bu bağlamda, birlikte açılan davalarda ileri sürülen talep sonuçları arasındaki irtibatın nasıl tespit edileceği sorulabilir. Doktrinde haklı olarak belirtildiği gibi, iki veya daha fazla davanın birlikte görülmesi halinde ayrı ayrı görülmelerine nazaran daha esaslı usuli menfaatler elde edilebiliyorsa medeni usul hukuku anlamında irtibatın varlığından söz edilebilir¹⁴⁹. Bu bağlamda, talep sonuçları arasındaki bağlantıyı tespit etmek kimi zaman kolaydır. Bilhassa davacının benzer içerikteki birden fazla sözleşmeye dayanarak karşı akidlere karşı açtığı davalarda talep sonuçları arasında bağlantı

¹⁴⁷ Yargıtay 21. Hukuk Dairesi E. 2013/2739 K. 2014/4069 T. 6.3.2014 (www.kazanci.com.tr).

¹⁴⁸ Yargıtay'ın bu yöndeki bir kararı şu şekildedir : "... Davacılar alacaklarının miktarını ayrı ayrı göstermek suretiyle bir dava dilekçesi ile bu davayı açmışlardır. *Davacılarından yalnız Hüseyin'in alacak miktarı 500.000 liranın üzerinde olup, bu davayı görmek Asliye Hukuk Mahkemesinin görevi içindedir. Öte yandan, Sulh Hukuk Mahkemesinin görevli olduğu diğer davacıların davasıyla bu dava arasında irtibat bulunmaktadır. Bu bakımdan bütün davacıların açtıkları davanın Asliye Hukuk Mahkemesinde görülerek sonuçlandırılması gerekir...*" (Yargıtay 13. Hukuk Dairesi 14.4.1987 E.1316/K.2248 (Kuru, Usul, C.III, s. 3352).

¹⁴⁹ Alangoya, Dava Ortaklığı, s. 87.

olduğu açıktır. Yargıtay'ın 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu döneminde isabetle belirttiği gibi, kiralayanın aynı işyerindeki birden fazla kiracıya karşı açtığı tahliye davasında davalılar arasında ihtiyari dava arkadaşlığı doğacaktır¹⁵⁰. Anılan olayda davalıların her biriyle ayrı sözleşme akdedilmiş olsa da, davalılara yöneltilen talep sonucu (tahliye) arasında irtibat (bağlantı) bulunduğu aşikârdır. Talep sonuçları arasındaki bağlantının bu kadar açık olmadığı hallerde ise, İsviçre Federal Mahkemesi'nin kabul ettiği kriterden yararlanılabilir. Federal Mahkeme davaların temelini teşkil eden vakıaların ve hukuki sebeplerin “önemli ölçüde” benzer olmasının talep sonuçları arasındaki bağlantının kurulmasına yeterli görmüştür. Gerçekten, vakıaların ve hukuki sebeplerin “önemli ölçüde birbirine benzer olması” talep sonuçlarının birbirine yakın ve ilişkili olması sonucunu doğuracaktır. Örneğin birden çok işçinin sendikali olduklarının tespiti için sendikaya karşı birlikte dava açmaları halinde, davacıların dayandıkları vakıalar (her birinin sendikayla olan üyelik ilişkisi) büyük ölçüde benzer, talep sonucunun dayanağını teşkil eden hukuki sebep (Sendikalar Kanunu) ise aynıdır. Böyle bir olayda, davacıların talep sonuçları (üyelik tespiti) arasında irtibat olduğu aşikârdır. Buna mukabil, birden fazla işçinin farklı işverenlere karşı birlikte açtıkları hizmet tespiti ve alacak davasında, davacıların ileri sürdüğü talep sonuçları arasında bağlantı olduğundan söz etmek mümkün değildir¹⁵¹. Kaldı ki, bu durumda ihtiyari dava arkadaşı olarak gösterilen işverenlerin karşısında ortak bir muhatap da bulunmamaktadır. Doktrinde de aynı mahiyetteki satım sözleşmelerine dayanan alıcılardan birisi sözleşmede kararlaştırılan şekilde borcun ifasını isterken, diğeri satım bedelinin indirilmesini talep ederse davaların dayandıkları vakıalar ve hukuki sebepler aynı çeşit olmakla birlikte, talepler benzer çekişmeli probleme ilişkin olmadığından ihtiyari dava arkadaşlığının doğmayacağı belirtilmektedir¹⁵².

Buna ilaveten, birlikte açılan davalarda talep sonuçları arasında irtibat olup olmadığı araştırılırken, Hukuk Muhakemeleri Kanununun davaların

¹⁵⁰ Yargıtay 6. Hukuk Dairesi'nin 27.10.1975 tarih ve E.5488/K.6629 sayılı kararı (**Kuru**, Usul, C.III, s. 3346 vd.).

¹⁵¹ Kararın özeti için yukarıda bkz. dn. 111.

¹⁵² Hans **Matti**, Überdie Streitgenossenschaft nach dem Gesetz betreffend die Zivilprozessordnung für den Kanton Bern vom 7. Juli 1919, Bern 1924, 46-47 (**Alangoya**, Dava Ortaklığı, s. 82'den naklen).

birleştirilmesi için sevk ettiği kriterden de yararlanılabilir. Bilindiği gibi, süjede yığılma davanın başında ihtiyari dava arkadaşlığı yoluyla gerçekleşebileceği gibi (HMK. m.57/1, c), yargılama devam ederken ayrı açılan davaların birleştirilmesi yoluyla da meydana gelebilir (HMK. m. 166/4)¹⁵³. Bu bağlamda, Türk hukukunda gerek 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu döneminde gerekse 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu döneminde davaların sonradan birleştirilmesinde kullanılan “bağlantı” kriterinden, talep sonuçları arasındaki bağlantının varlığı araştırılırken de yararlanılabilir. HMK. m.166/4 hükmünde “*Davaların aynı veya birbirine benzer sebeplerden doğması*” ve “*biri hakkında verilecek hükmün diğerini etkileyecek nitelikte bulunması durumunda*” ayrı açılan davalar arasında “bağlantı” olduğu kabul edilmiştir. Bu kriterlerden ilki zaten ihtiyari dava arkadaşlığının şartlarıyla örtüşmektedir. Kanaatimizce, ayrı açılan davalardan “*biri hakkında verilecek hükmün diğerini etkileyecek nitelikte bulunması*” kriterinden birlikte açılan davaların talep sonuçları arasında bağlantı olup olmadığı araştırılırken de yararlanılabilir. Zira, ayrı açılan davalardan birinde verilecek hükmün diğerini etkilediği hallerde, talep sonuçları arasında bağlantı olduğu aşikardır.

IV. SONUÇ

6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunuyla ihtiyari dava arkadaşlığının doğduğu haller yeniden düzenlenmiş ve bu bağlamda, “*vakıaların ve hukuki sebeplerin aynı veya birbirine benzer olması*” halinde birden fazla kişinin birlikte dava açabileceği ve birden fazla kişi aleyhine dava açılabileceği kabul edilmiştir (HMK. m.57/1, c).1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu yürürlükte iken ileri sürülen görüşlerin bir yansıması olan bu yeni düzenleme birbirinden farklı ihtimalleri barındırmaktadır. Bunlardan ilki, birlikte açılan davaların dayandıkları vakıaların ve hukuki sebeplerin aynı olmasıdır. Anılan ihtimal 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu’nda da açıkça düzenlenmiş olup, Türk hukuku bakımından yeni bir durum arz etmemektedir. Gerçekten, dayandıkları vakıalar ve hukuki sebepler aynı olan davaların ayrı görülmesinde hiçbir usuli menfaat yoktur. Nitekim, Alman Usul Kanunda bu ihtimal açıkça düzenlenmiştir (dZPO

¹⁵³ Ulukapı, s. 134.

§59). İsviçre Federal Usul Kanununda (sZPO.m.71) ve Avusturya Usul Kanununda (özPO§ 11) açık bir düzenleme bulunmamakla birlikte, gerek doktrindeki yazarlar gerekse mahkemeler anılan durumda ihtiyari dava arkadaşlığının doğacağını kabul etmektedirler. Dolayısıyla, birlikte açılan davaların dayandıkları vakıaların ve hukuki sebeplerin aynı olduğu hallerde dava arkadaşlığının doğacağına dair ortak bir kabul vardır.

İkinci olarak, birlikte açılan davaların temelini oluşturan vakıaların aynı (veya benzer), buna karşılık hukuki sebeplerin farklı olması halinde ihtiyari dava arkadaşlığının doğup doğmayacağı sorulabilir. HMK. m.57/1, c hükmünde “*vakıaların ve hukuki sebeplerin aynı veya birbirine benzer olması*” halinde dava arkadaşlığının doğacağı öngörülmekle birlikte, Kanunun ifadesini amaçsal yorumlamak ve “vakıaların aynı hukuki sebeplerin farklı olduğu durumlarda” da birlikte dava açılabilirliğini kabul etmek gerekir. Aksi takdirde, davaların usul ekonomisine uygun şekilde yürütülmesine set çekildiği gibi, çelişkili kararlar verilmesinin de önü açılmış olur. Hemen belirtmek gerekir ki, anılan sonucun doğmasını engellemek için Kanundaki “ve” ifadesinin “veya” şeklinde anlaşılması gerektiğini savunmak isabetli olmayacak; hatta başka sorunları beraberinde getirecektir. Zira, bu görüşün kabulü halinde birlikte açılan davaların dayandıkları vakıalar **veya** hukuki sebeplerden birisi arasındaki benzerlik ihtiyari dava arkadaşlığının doğmasına yeterli olacak ve böylece benzer hukuki sebeplere ancak birbirinden tamamen ayrı vakıalara dayanan davaların birlikte açılmasının yolu açılacaktır. Halbuki, birlikte açılan davaların dayandıkları vakıaların birbirinden tamamen bağımsız olduğu hallerde, bu davaların birlikte görülmesinde gerek usul ekonomisi bakımından gerekse çelişkili kararların önlenmesi bakımından hiçbir hukuki menfaat yoktur. Nitekim, İsviçre Federal Usul Kanununda yer alan “veya” kelimesi İsviçre doktrininde eleştirilmekte ve yukarıda zikrettiğimiz türden olumsuz sonuçları bertaraf edebilmek için talep sonuçları arasında bağlantı olması gerektiği savunulmaktadır. İsviçre Federal Mahkemesi de Federal Usul Kanununun kabulünden önce verdiği kararlarda farklı davalılara karşı ileri sürülen talepler arasında bağlantı olması gerektiğini belirtmiş; davalılara karşı ileri sürülen talepler büyük ölçüde benzer vakıa ve

hukuki sebeplere dayandığı takdirde anılan bağlantının mevcut olduğunu kabul etmiştir¹⁵⁴.

HMK. m.57/1, c hükümü çerçevesinde düşünülmesi gereken bir diğer ihtimal ise, birlikte açılan davaların temelini oluşturan vakıaların farklı, buna mukabil hukuki sebeplerin aynı olmasıdır. Kanunda bu durumda ihtiyari dava arkadaşlığının doğacağına dair pozitif bir dayanak yoktur. Bu ihtimalde, davaların dayandıkları vakıalar birbirinden tamamen bağımsız olduğu için dava arkadaşlarının ileri sürecekleri iddia ve savunmalar ile ihtilaflı vakıaları ispat etmek amacıyla gösterilecekleri deliller birbirinden tamamen farklı olacaktır. Kabul edilmelidir ki, temelleri tamamen farklı olan bu davaların birlikte görülmesi ihtiyari dava arkadaşlığından beklenen faydalardan hiçbirini sağlamayacaktır. Zira, davaya bakan mahkeme tahkikat işlemlerini birlikte yürütemeyeceği için yargılamanın çabuk, kolay ve az masraf yapılarak yürütülmesi mümkün olmayacaktır. Öte yandan, birbirinden bağımsız vakıalara dayanan davaların birlikte görülmesinin çelişkili hükümler verilmesini önlemeye bir katkısının olmayacağı da aşikârdır.

Hukuk Muhakemeleri Kanununun getirdiği en önemli değişiklik ise, birlikte açılan davalarda dayanılan vakıaların ve hukuki sebeplerin “benzer” olması halinde ihtiyari dava arkadaşlığının doğacağı kabul edilmesidir. Anılan değişiklik Türk hukukuna yabancı olmayıp, 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu yürürlükte iken doktrindeki bazı yazarlar anılan durumda ihtiyari dava arkadaşlığının doğması gerektiğini savunmuşlardır. Ancak, Yargıtay’ın bu meseleyle ilgili içtihatları yeknesak olmadığı için açık bir kanun hükmünün sevk edilmesi yerinde olmuştur. HMK. m.57/1, c hükmünün kapsamına sadece “vakıaların ve hukuki sebeplerin benzer olması” değil, “vakıaların aynı hukuki sebeplerin benzer” ve “vakıaların benzer hukuki sebeplerin aynı” olduğu haller de girecektir. Dolayısıyla, mezkûr hükümle birlikte ihtiyari dava arkadaşlığının uygulama alanı genişlemiş olup, bundan böyle birden fazla kişi tarafından açılan veya birden fazla kişiye karşı yöneltilen dava sayısı artacaktır. İsviçre doktrininde birden fazla davanın birlikte görülmesinin “amaca uygun” olduğu bütün hallerde ihtiyari dava arkadaşlığının doğması ve bu konudaki takdir yetkisinin ise davaya bakan hakime bırakılması önerilmektedir. Bu öneriye Türk hukuku bakımın-

¹⁵⁴ BGE 129 III 80 E. 2.2.

dan şüphyle yaklaşmak gerekir. Zira, gerek 1086 sayılı HUMK döneminde gerekse 6100 sayılı HMK döneminde ihtiyari dava arkadaşlığının gerçekleşeceği haller Kanunda açıkça belirtildiği halde çok sayıda sorunun ortaya çıktığı göz önüne alınırsa, Kanunda herhangi bir somut kriter öngörmeksizin “ihtiyari dava arkadaşlığı kurumunun amacına uygun olduğu hallerde” birden fazla davanın birlikte açılabilmesinin kabulü içinden çıkılması zor problemler yaratabilecektir. Bu durum ise, ihtiyari dava arkadaşlığı kurumunun uygulama alanının daralmasına neden olabilecektir. Nitekim, Alman, Avusturya ve İsviçre Usul Kanunlarında da ihtiyari dava arkadaşlığının doğacağı haller somut kriterlere bağlanmıştır.

Öte yandan, HMK. m.57/1, c hükmü çerçevesinde ihtiyari dava arkadaşlığının kapsamını belirleyebilmek için “vakıalar ve hukuki sebepler” arasındaki benzerlikten ne anlaşılması gerektiğini açıklığa kavuşturmak zorunludur. Hayat olayını meydana getiren birbiriyle ilişkili vakıaların tamamının benzer olduğu durumlarda Kanunda aranan “benzerlik” şartının yerine geleceği ortadadır. Ancak, ihtiyari dava arkadaşlığının gerçekleşmesi için hayat olayını oluşturan bütün vakıalar arasında benzerlik olması aranmalıdır. Davada ileri sürülen talebi yeteri kadar belirleyen vakıaların benzer olması davaların birlikte açılarak görülmesi için yeterli kabul edilmelidir. Aksi takdirde, HMK. m.57/1, c hükmünün uygulama alanı daralır ve dava arkadaşlığının doğduğu halleri genişleten Kanun değişikliğinin bir anlamı kalmaz. Halbuki, 6100 sayılı Kanunla “benzer vakıa ve hukuki sebeplerin” ihtiyari dava arkadaşlığının doğması için yeterli görülmesi, birlikte açılacak davaların kapsamının genişletilmek istendiğini göstermektedir¹⁵⁵. O yüzden, ihtiyari dava arkadaşlığının gerçekleşeceği halleri düzenleyen hükümler geniş yorumlanmalıdır. Kaldı ki Hukuk Muhakemeleri Kanununda birleştirme talebinin ilk itiraz olmaktan çıkarılması ve aynı yargı çevresinde görülen davalarda mahkemece resen birleştirme kararı verilebileceğinin kabulüyle birlikte, ayrı açılan davaların sonradan birleştirilmesi de kolaylaştırılmıştır. Bu durumda, davaların sonradan birleştirilerek görülmesinin önü açılırken, Kanundaki “benzer vakıalar” ifadesi dar yorumlanarak ihtiyari dava arkadaşlığının kapsamının daraltılması hem kanunun sistematigiyle

¹⁵⁵ Berner Kommentar ZPO, (BalzGross/RogerZuber), Art. 71, Rdnr. 3.

hem de ihtiyari dava arkadaşlığı kurumuyla ilgili getirilen değişikliklerle bağdaşmayacaktır.

HMK. m.57/1, c hükmünde birlikte açılan davalarda dayanılan” hukuki sebepler” arasında da benzerlik aranmaktadır. Birlikte açılan davalarda, hukuki sebeplerin benzerliği talep edilen bir hakkın veya üstlenilen yükümlülüğün hukuki niteliğiyle ilişkilidir¹⁵⁶. Buna göre, birlikte açılan davalarda dayanılan pozitif hükümler ihtilafı vakıalar hakkında benzer bir hukuki dayanak teşkil etmelidir. Örneğin davaların benzer sözleşme tipine dayanması halinde bu şart gerçekleşecektir. Ancak, davaların birbirinden farklı sözleşme tipine (ve dolayısıyla hukuki sebeplere) dayandığı hallerde ihtiyari dava arkadaşlığının doğması için basit bir ekonomik benzerlik durumunu aşan bağlantı olması ve bu bağlantının büyük ölçüde sözleşmelerin birbirine benzer içeriğine dayanması gerekir¹⁵⁷. Nitekim, gerek Alman gerekse İsviçre doktrininde, Usul Kanununda açık hüküm olmadığı halde, dava arkadaşları tarafından ileri sürülen veya onlara yöneltilen talepler arasında mutlaka esas bakımından bağlantı aranmaktadır. Gerçekten, aksi düşüncenin kabulü halinde birbiriyle bağlantısı olmayan (ilgisiz) davaların birlikte görülmesi yargılamayı karmaşık hale getirecek ve davanın sonuçlanmasını uzatacaktır. Bu sonucun ise, ihtiyari dava arkadaşlığı kurumunun sevk ediliş amacıyla bağdaşmadığı aşikârdır. Bir diğer ifadeyle, talep sonuçları arasında bağlantı olmayan hallerde davaların birlikte görülmesinde hukuki yarar yoktur. Birlikte açılan davalarda talep sonuçları arasındaki bağlantıyı tespit etmek kimi zaman kolaydır. Bilhassa benzer içerikteki birden fazla sözleşmeye dayanarak açılan davaların talep sonuçları arasında bağlantı olduğu açıktır. Buna ilaveten, talep sonuçları arasında ne zaman bağlantı olduğu araştırılırken İsviçre Federal Mahkemesi’nin ihdas ettiği kriterden de yararlanılabilir. Federal Mahkeme davaların temelini teşkil eden vakıaların ve hukuki sebeplerin “önemli ölçüde” benzer olduğu hallerde talep sonuçları arasında bağlantı olduğunu kabul etmektedir. Gerçekten, dayanılan vakıalar ve hukuki sebepler arasında “önemli ölçüde” benzerlik bulunuyorsa ister istemez talep sonuçları arasında da doğrudan veya dolaylı bir bağlantı kurulacaktır. Örneğin işçilerin işverenle içerikleri aynı sözleşmeler akdetmeleri ve akabinde, o

¹⁵⁶ Beck’scher Online Kommentar, (Dressler), § 60, Rdnr. 1.

¹⁵⁷ Alangoya, Dava Ortaklığı, s. 106; Alangoya/Yıldırım/Deren-Yıldırım, s. 223.

sözleşmelerden kaynaklanan bir borcun ifası için işverene karşı birlikte dava açmaları halinde talep sonuçları arasında bağlantı olduğu açıktır. Bunun yanında, ayrı açılan davaların “*biri hakkında verilecek hükmün diğerini etkileyecek nitelikte bulunması durumunda*” davaların birleştirilebileceğini öngören hüküm de (HMK. m.166/4) talep sonuçları arasında ne zaman bağlantı olduğu sorusuna cevap teşkil edebilir. Zira, ayrı açılan davalardan birinde verilecek hükmün diğerine etkili olduğu hallerde, talep sonuçları arasında bağlantı olduğu aşikârdır. Aksi düşünce kabul edilirse, aralarında bağlantı olduğu için sonradan birleştirilmelerine imkan tanınan davaların baştan birlikte açılmalarının önü kapanmış olur.

Son olarak, ihtiyari dava arkadaşı olarak gösterilen kişilerin karşısında ortak bir muhatap bulunması gerekir. Dava arkadaşlarından her biri taraf olduğu davayı ayrı muhataba karşı yürütmek zorunda kaldığı takdirde, ileri sürülen talepler arasında bağlantı olduğundan söz edilemeyecektir. Örneğin birden fazla işçinin farklı işverenleri ihtiyari dava arkadaşı olarak göstererek açtığı hizmet tespiti ve alacak davasında davalı işverenlerin karşısında ortak bir muhatap yoktur. O nedenle, ihtiyari dava arkadaşlarının karşısında müşterek bir muhatabın bulunması, birlikte açılan davalar arasındaki bağlantıyı tamamlayan bir unsur olarak kabul edilmelidir.

Kaynakça

- Alangoya**, Yavuz; Medeni Usul Hukukunda Dava Ortaklığı (Tarafların Taahhüdü), İstanbul 1965 (Tıpkıbasım 1999), (*Alangoya, Dava Ortaklığı*).
- Alangoya**, Yavuz; Medenî Usul Hukukunda Vakıaların ve Delillerin Toplanmasına İlişkin İlkeler, İstanbul 1979.
- Alangoya**, Yavuz/**Yıldırım**, Kâmil/**Deren-Yıldırım**, Nevhis; Medeni Usul Hukuku Esasları, İstanbul 2009.
- Kudret**, Aslan; Hacizde İstihkak Davası, Ankara 2005.
- Bayram**, A.; Birlikte Dava Açılmasında Davaların Aynı Sebepden Doğmuş Olmasının Anlamı, Adalet Dergisi, 1977, S. 3-4, s. 282 vd.
- Beck'scher Online Kommentar**; Hrsg. Vorwerk/Wolf, 2014.
- Berner Kommentar**; Schweizerische Zivilprozessordnung, Art. 1-352 und Art. 400-406 ZPO, Bern 2013.
- Belgesay**, Mustafa Reşit; Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu Şerhi, İstanbul 1939.
- Bilge**, Necip/**Önen**, Ergun; Medeni Yargılama Hukuku, İstanbul 1978.
- Brunner**, Alexander/**Gasser**, Dominik/**Schwander**, Ivo; ZPO Schweizerische Zivilprozessordnung Kommantar, Zürich/St. Gallen, 2011.
- Fasching**, H. W., H. W.: Kommentarzu den Zivilprozessgesetzen, 2. Band, 1. Teilband, Wien 2002.
- Günay**, Cevdet İlhan; İş Davaları, Ankara 2008.
- Karşlı**, Abdurrahim; Medeni Usul Hukuku, İstanbul 2014.
- Kuru**, Baki; Medeni Usul Hukukunda Dava Sebebi, AD 1967/4,s.239 vd.
- Kuru**, Baki; Hukuk Muhakemeleri Usulü, C.III, İstanbul 2001, (*Kuru, Usul, C.III*).
- Kuru**, Baki/**Arslan**, Ramazan/**Yılmaz**, Ejder; Medeni Usul Hukuku, Ankara 2014.
- Meriç**, Nedim; Medeni Yargılama Hukukunda Tasarruf İlkesi, Ankara 2011.

- Musielak**, Hans-Joachim; Zivilprozessordnung, ZPO mit Gerichtsverfassungsgesetz Kommentar, 11. Auflage, 2013.
- Oberhammer**, Paul; (Herausgeber): Schweizerische Zivilprozessordnung, Basel 2010.
- Özekes**, Muhammet; Medeni Usul Hukuku Bakımından Hizmet Tespit ve İşçilik Haklarına İlişkin Davaların Birlikte Açılması, Legal İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Dergisi, 2004/4, s. 1382 vd.
- Pekcanitez**, Hakan; Medenî Usul Hukukunda Fer'i Müdahale, Ankara 1992.
- Pekcanitez**, Hakan/**Atalay**, Oğuz/**Özekes**, Muhammet; Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı, 9. Baskı, Ankara 2010, (*Pekcanitez/Atalay/Özekes, 9. Baskı*).
- Pekcanitez**, Hakan/**Atalay**, Oğuz/**Özekes**, Muhammet; Medeni Usul Hukuku, 14. Bası, Ankara 2013.
- Pekcanitez**, Hakan/**Atalay**, Oğuz/**Özekes**, Muhammet; Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı, Ankara 2014, (*Pekcanitez/Atalay/Özekes, Ders Kitabı*).
- Pekcanitez**, Hakan/**Taş Korkmaz**, Hülya/**Meriç**, Nedim; Gerekçeli Hukuk Muhakemeleri Kanunu, Ankara 2014.
- Postacıoğlu**, İlhan E.; Davanın ve Kaziyey Muhkemenin Unsuru Olarak Hukukî Sebep, Dr. A. Recâî Seçkin'e Armağan, Ankara 1974, s. 497 vd.
- Postacıoğlu**, İlhan E.; Medeni Usul Hukuku Dersleri, 6. Bası, İstanbul 1975, (*Postacıoğlu, Usul*).
- Prütting**, Hanns/**Gehrlein**, Markus; ZPO Kommentar, 2. Auflage, 2010.
- Rauscher**, Thomas/**Wax**, Peter/**Wenzel**, Joachim; Münchener Kommentar zur ZPO, 4. Auflage, 2013.
- Rechberger**, Walter H.; Grundrissdesösterreichischenzivilprozessrechts; erkenntnisverfahren, Wien 2003.
- Rechberger**, Walter H./**Simotta**, Daphne-Ariane; Grundrissdesösterreichischen Zivilprozessrechts, Wien 2010.
- Rosenberg**, Leo/**Schwab**, Karl Heinz/**Gottwald**, Peter; Zivilprozessrecht, München 2004.

- Saenger**, Ingo; Zivilprozessordnung, 5. Auflage, 2013.
- Spühler**, Karl/**Tenchio**, Luca/**Infanger**, Dominik; Basler Kommentar, Schweizerische Zivilprozessordnung, 2. Auflage, Basel 2013.
- Stahelin**, Adrian/**Stahelin**, Daniel/**Grolimund**, Pascal; Zivilprozessrecht, Zürich Basel Genf 2013.
- Stein**, F./**Jonas**, M.; ZPO Kommentar zur Zivilprozessordnung, Band. 2, Tübingen 2005.
- Sutter-Somm**, Thomas/**Hasenbohrer**, Franz/**Leuenberger**, Christoph; Kommentar zur Zivilprozessordnung (ZPO), 2. Auflage, Zürich Bern Genf 2013.
- Tanriver**, Süha; Hukuk Muhakemeleri Kanunu Tasarısı'nın 1 ilâ 122. Maddelerinde Yer Alan Temel Düzenlemeler ve Bunların Genel Çerçeve de Değerlendirilmesi, AÜHFD, 2008/3, s. 665 vd.
- Tuncay**, Can/**Ekmekçi**, Ömer; Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri İstanbul 2013.
- Ulukapı**, Ömer; Medeni Usul Hukukunda Dava Arkadaşlığı, Konya 1991.
- Umar**, Bilge; Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi, 2. Baskı, Ankara 2014.
- Üstündağ**, Saim; Medeni Yargılama Hukuku, İstanbul 2000.
- Yılmaz**, Ejder; Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi, 2. Baskı, Ankara 2013.
- Zöllner**, Richard; Zivilprozessordnung, Köln 2007.